

Najkrajšia pieseň

Vznik a rozšírenie
najkrajšej vianočnej
piesne na svete

Tichá noc, svätá noc

str. 8

Chceme byť užitoční

S otcom Douglasom Al-
-Bazi, ktorý sa staral
o irackých utečencov,
čo prišli na Slovensko

str. 10

Organista z Lambaréné

Albert Schweitzer
o svojej hre na organe
i o skladateľovi
J. S. Bachovi

str. 20

Už je po sviatkoch

Moja starká na Orave vždy uprostred štedrovečernej večere, keď sa už aj detská nedočkavosť naplnila a i do duší maličkých vstúpila sviatočná nálada, povedala v oravskom dialekte vetu, ktorá sa stala tradičnou súčasťou Vianoc: „No, a už je po sviatkoch.“

Bolože to smiechu! „Starká, ako to hovoríte, veď sa len práve začínajú!“ – a priam „celý človek“ pokračoval v gurmánskom vychutnávaní si vianočnej ryby a koláčov. A *my, sokolíci*,... *po sýtych obedoch zahľbení do televízneho kresla*, sme si vychutnávali Vianoce...

Ale my, sokolíci, zahľadení do vlastného brucha a televíznej obrazovky, sme si vôbec nevšimli, že tá jednoduchá oravská žienka ich začala žiť. Utiahla sa do kuchynky a tam, mimo hartusení sviatkov, sediac pri „šporhelte“, sa modlila radostný ružec. A o polnoci, v kostole pri betleheme, kľáčiačky, sa priam vpíjala do sošky Dieťaťka. Bytostne z nej sršalo, že si ho chce príviniť a pomojkať. *Ježiško maličký, čože ti dám...?* A sama sa stávala darom. Sviatočným darom.

Až neskôr, skôr len toľ nedávno, som pochopil hĺbku starkinho štedrovečerného „už je po sviatkoch“. Pre jej jednoduchú, no o to úprimnejšiu vieru spočívali sviatky v príprave na ne. Výzvu z križa v San Damiano adresovaná mladému Františkovi „Chod' a oprav môj dom“ považovala za svoju. Jej sviatok bola „oprava“ svojho vnútra, vianočná sponď, tak iná od bežnej. I upratovanie drevenej chalúčky či pečenie tých pár koláčikov bolo iné, sviatočné, s pohmkávaním si kolied.

A potom, keď „*nadišiel čas*“, keď naše čeluste ako mlynský kameň vášnivo mleli vianočné dobroty, ktoré do popuku naplňali bruchá, pre ňu „už bolo po sviatkoch“. Sama sa stala prítomnou súčasťou onej svätej noci. Ona, plná narodeného Dieťaťka, ho už v sebe žila. A nielen do Štefana. Pre ňu totiž trvali Vianoce do veľkonočného pôstu. A hoci sa poctivo modlila všetky tri ružence ako bolo predpísané, tretí desiatok radostného sa modlievala každý deň. Aj keď „už bolo po sviatkoch“.

Ale my, sokolíci! Za rohy chytili sme život... Folklor sviatku sme prekrútili na sviatok folklóru. A tak pre nás, milovníkov, no najmä konzumentov sviatkov, „je už po sviatkoch“, hoci sme ich vlastne ani nezačali. A možno preto, či práve preto sme stále „rovnako šediví, rovnako na úteku“ (M. Rúfus).

Nie, nevyčleňujem sa. Možno som sa vám mal prihovoriť slávnostnejšie, vianočnejšie. Zmohol som sa však len na osobnú spomienku na sviatok.

Prepáčte, ak som bol priveľmi osobný.

PAVOL PRIKRYL

Myšlienka čísla:

Dnes nad nami zažiarilo veľké svetlo, lebo sa nám narodil Pán.

Benedikt XVI.

Staňte sa členom Klubu časopisu VOX

Časopis VOX je závislý od podpory svojich čitateľov.

Predplatením si časopisu

a získaním aspoň jedného predplatiteľa

alebo akýmkoľvek finančným darom

sa automaticky stávate členom klubu.

**Členom klubu môže byť jednotlivec, rodina,
spoločenstvo či firma.**

Viac informácií získate na www.vox.prikryl.sk

*Vinšujeme vám v tieto slávne
sviatky*

*Krista Pána narodenie
všetko, čo si od milého
Pána Boha žiadate:
hojnosť zdravia, šťastia,
Božieho požehnania
a po smrti kráľovstvo nebeské.*

Vaša redakcia

Katechéza pápeža Benedikta XVI.: Príspevok sv. Františka z Assisi k sláveniu Vianoc

Dieťa – cesta k identite

Pápež Benedikt XVI. sa vo svojej katechéze pri generálnej audiencii v 23. decembra 2009 v Aule Pavla VI. vo Vatikáne zamýšľal nad historickým pôvodom Vianoc.

Svianočnou novénou nás Katoľická cirkev pozýva intenzívne a do hĺbky prežívať prípravu na Narodenie Spasiteľa, ktoré je už predo dvermi. Všetci nosíme vo svojom srdci pranie, aby nám táto oslava Vianoc priniesla uprostred uponáhľanej aktivity našich dní tichú a hlbokú radosť z toho, že na dotyk ruky okúsime dobrotu nášho Boha a načerpáme novú odvalu.

POSVIACKA CHRÁMU

Pre lepšie pochopenie významu Narodenia Pána by som chcel v krátkosti naznačiť, aký bol historický pôvod tejto slávnosti. Liturgický rok Cirkvi sa totiž nevyvinul tak, že by sa odvíjal od narodenia Krista, ale od viery v jeho vzkriesenie. Preto najstarším sviatkom kresťanstva nie sú Vianoce, ale Veľká noc. Kristovo vzkriesenie je fundamentom kresťanskej viery, tvorí skutočný základ ohlasovania evanjelia a dáva zrod Cirkvi. Byť kresťanmi teda znamená žiť veľkonočným, paschálnym spôsobom, vstúpením do dynamiky, ktorá sa začína v krste a vedie nás k tomu, aby sme zomreli hriechu, aby sme žili s Bohom (porov. Rim 6, 4).

Prvý, kto sa jasne vyjadril, že Ježiš sa narodil 25. decembra, bol sv. Hypolit Rímsky. Urobil tak v komentári ku knihe proroka Daniela, ktorý napísal asi v roku 204. Niektorí exegéti potom poznamenali, že na onen deň pripadá slávnosť posvätenia Jeruzalemského chrámu, ktorú ustanovil Juda Makabejský v roku 164 pred Kristom. Zhoda dátumov by potom znamenala, že s Ježišom, ktorý sa ukázal ako Božie svetlo v temnotách, sa naozaj uskutočňuje posviacka chrámu: je to advent – príchod – Boha na túto zem.

V kresťanstve sviatok Vianoc prijal definitívnu formu vo 4. storočí, keď nahradil rímsky sviatok neporaziteľného slnka – *Sol invictus*. Tento výraz zdô-

razňuje skutočnosť, že narodenie Krista je víťazstvom pravého svetla nad temnotami, zlom a hriechom.

VIANOCE V GRECCIE

Osobitná a intenzívna duchovná atmosféra, ktorá sprevádza Vianoce, sa rozvinula v stredoveku vďaka Františkovi z Assisi, ktorý bol hlboko zamilovaný do dieťaťa Ježiša – Boha s nami. Jeho prvý životopisec Tomáš z Celana v diele *Vita seconda* rozpráva, že svätý František „zo všetkých sviatkov s nevysloviteľnou horlivosťou najradšej slávil Narodenie dieťaťa Ježiša a nazýval ho sviatkom sviatkov – dňom, v ktorom Boh, ktorý sa stal malým dieťaťom, sal mlieko z ľudských prs“.

Táto osobitná nábožnosť voči tajomstvu Vtelenia sa stala základom povestného slávania Vianoc v mestečku Greccio. Pravdepodobne bola inšpirovaná Františkovou púťou do Svätej Zeme, ako aj jasličkami v Bazilike Santa Maria Maggiore v Ríme. To, čo oduševňovalo „chudáčika z Assisi“, bola túž-

ba zakúsiť konkrétnym, živým a aktuálnym spôsobom poníženú vznešenosť udalosti narodenia Ježiška a sprostredkovať túto radosť všetkým.

V prvom životopise píše Tomáš z Celana veľmi živo a pôsobivo o jasličkovej noci v Greccie, a tak zásadným spôsobom prispieva k rozšíreniu najkrajšej vianočnej trdície – jasličiek. Táto noc v Greccie totiž do kresťanstva opäť vniesla intenzitu a krásu sviatku Narodenia Pána a vychovala tak Boží ľud na prijatie jeho najautentickejšieho posolstva, výnimočnej vrúcnosti, lásky a úcty ku Kristovmu človečenstvu.

Tento zvláštny prístup k Vianociam dal kresťanskej viere nový rozmer. Veľká noc zameriava pozornosť na moc Boha, ktorý premáha smrť, začína nový život a učí dúfať v budúci svet. So svätým Františkom a jeho jasličkami sa zdôraznila bezbranná láska Boha, jeho poníženosť a dobrota, ktorá sa vo vtenení Slova zjavuje ľuďom, aby ich učila novému spôsobu ako žiť a milovať.

BOH S NAMI

Celano hovorí, že v tú vianočnú noc bola svätému Františkovi udelená milosť zázračného videnia. V jasliach videl nehybne ležať malé dieťa, ktoré sa prebudilo zo sna práve vtedy, keď sa priblížil František. A Celano dodáva: „Táto vízia nevybočuje zo skutočnosti, pretože účinkovaním milosti, ktorá pôsobila prostredníctvom jeho svätého

služobníka Františka, sa dieťa Ježiš prebudilo v srdciach mnohých, ktorí naň zabudli, a hlboko sa im tak vrylo do pamäti, v ktorej si ho držali s láskou“ (*Vita prima*).

Tento obraz vyjadruje veľmi presne, ako sa Františkova živá viera a láska, ktorú mal ku Kristovmu človečenstvu, preniesla na kresťanský sviatok Vianoc, objav, že Boh sa zjavuje cez drobné údy malého Ježiška. Vďaka svätému Františkovi kresťanský ľud mohol vnímať, že na Vianoce sa Boh skutočne stal *Emmanuelom* – *Bohom s nami*, od ktorého nás neoddeľuje žiadna prekážka a žiadna vzdialenosť. V tomto dieťati sa tak Boh stal bezprostredným každému z nás, tak blízkym, že ho môžeme osloviť slovíčkom ty. Môžeme s ním udržiavať dôverný a hlboký citový vzťah, taký, aký máme k malému dieťaťu.

PREMOŽENÍ LÁSKOU

V onom dieťati sa totiž zjavuje Boh-láska: Boh prichádza bezbranný, bezmocný, pretože nás nechce schytiť takpovediac zvonku, ale skôr má v úmysle, aby ho človek slobodne prijal. Boh se stáva bezbranným Dieťaťom, aby premohol ľudskú pýchu, násilie, baženie po majetku. V Ježišovi Boh prijal túto chudobnú a odzbrojujúcu situáciu, aby nás premohol láskou a doviedol nás k našej pravej identite. Nesmieme zabúdať, že najväčším titulom Ježiša Krista je práve *Syn*, Syn Boží. Božská dôstojnosť je označená výrazom, ktorý odkazuje až k pokornej situácii betlehemských jasičiek, a pritom jedinečným

Giotto di Bondone: *Jasličky v Greccie*

spôsobom korešponduje s jeho božstvom, ktoré je božstvom Syna.

Jeho situácia Dieťaťa nám okrem toho ukazuje, ako sa môžeme stretnúť s Bohom a tešiť sa z jeho prítomnosti. V svetle Vianoc môžeme pochopiť Ježišove slová: „*Ak sa neobrátite a nebudete ako deti, nevojdete do nebeského kráľovstva*“ (Mt 18, 3). Kto nepochopil tajomstvo Vianoc, nepochopil rozhodujúci prvok kresťanskej existencie. Kto neprijme Ježiša srdcom dieťaťa, nemôže vstúpiť do nebeského kráľovstva – toto chcel František pripomenúť kresťanstvu svojej doby a všetkých dôb, až po dnešok.

NAPLNENÍ LÁSKOU

Modlime sa k Otcovi, aby udelil nášmu srdcu jednoduchosť, ktorá v Die-

ťati rozpozná Pána práve tak, ako František v tej noci v Greccie. Potom by sa mohlo aj nám prihodiť to, čo hovorí Tomáš z Celana, keď poukazuje na skúsenosť pastierov zo svätej noci (porov. Lk 2, 20) takto hovorí o tých, ktorí boli svedkami udalosti v Greccie: „*Každý sa vrátil domov naplnený nevysslovnou radosťou*“ (*Vita prima*).

A to je pranie, s ktorým sa zo srdca obraciam k vám všetkým, k vašim rodinám a k tým, ktorí sú vám drahí:

Požehnané Vianoce vám všetkým!

Benedictus PP XVI

(Medzitulky: redakcia)

PriestorNet

NÁBOŽENSTVO
KULTÚRA
SPOLOČNOSŤ

priestornet.com

Teologický obsah Chanuky sa dá chápať ako dokresľujúca okolnosť Mesiášovho narodenia

Vianoce a Chanuka

Deň narodenia Ježiša Krista sa v poznámkach pod čiarou na príslušných miestach Nového zákona uvádza ako neistý. Akoby sa skoro vžilo, že to nebol 25. december, hoci na to nie sú nijaké dôkazy.

Biblické komentáre síce správne nezabudnú dodať, že presný dátum narodenia Ježiša Krista nič nemení na historicosti Ježišovej osoby, ale dojem, ktorý to zanecháva, je skôr rozpačitý.

Je však možné položiť si otázku inak: Vari neexistuje aj hypotéza, ktorá potvrdzuje cirkevné datovanie Ježišovho narodenia? A nemá rovnaké právo hlasu ako jej opak?

Nezáujem o túto otázku u väčšiny moderných teológov pritom trochu protirečí úsiliu evanjelistov, najmä Lukáša a Jána, podať presný historický kontext Ježišovho života.

HISTORICKÉ STOPY

Preto mohla byť určitým prekvapením mohla predvianočná katechéza Benedikta XVI. v roku 2009 (pozri str. 4), ktorý sa práve tejto otázky významne dotkol. Pápež pripomenul, že 25. december ako dátum Ježišovho narodenia spomína kňaz Hippolyt roku 204. Nie teda až v štvrtom storočí, ako sa tvrdieva. A Benedikt XVI. hneď k tomu pripojil poznámku, že na tento deň mohla pripadnúť slávnosť posvätenia Jeruza-

lemského chrámu, hebrejsky *chanuka*, ktorú ustanovil v roku 164 pred Kristom Júda Makabejský. Pápež tak poukázal na možnosť pozoruhodnej zhody, ktorá má navyše veľavravné teologické pozadie. Ide o ďalšiu historickú stopu Ježišovho narodenia zo židovského prostredia, ktorá súvisí s inou. Touto stopou sú tzv. Kumránske zvitky, ukryté židovskou komunitou esénov v roku 60 po Kristovi a objavené koncom štyridsiatych rokov 20. storočia.

KUMRÁNSKE ZVITKY

V roku 1958 prof. Shemarjahu Talmon z Hebrejskej univerzity, teda nie kresťanský apologeta, ale člen židovskej obce, a ešte pred ním v roku 1957 francúzska bádatelka Annie Jaubertová poukázali na jeden z týchto zvitkov (4Q320-321), ktorý podáva dovtedy neznámy kalendárny rozpis služieb izraelských kňazských tried v Jeruzalemskom chráme.

Akú to má súvislosť s Ježišovým narodením? Veľmi priamu.

Zachariáš, otec Jána Krstiteľa, bol kňazom z Abiášovej kňazskej triedy

a „keď raz prišiel rad na jeho triedu a on konal kňazskú službu pred Bohom“ (Lk 1,8), zjavil sa mu archanjel Gabriel a oznámil mu, že aj napriek vysokému veku budú mať s Alžbetou syna (porov. Lk 1,11n). Zmienovaný Kumránsky zvitok tvrdí, že na Abiášovu kňazskú triedu prišiel rad slúžiť v chráme dva razy do roka, a uvádza konkrétne dáta. Jeden z týchto dátumov je 23. september, čo je deň, v ktorom si východná kresťanská tradícia pripomína zvestovanie narodenia Jána Krstiteľa. Od tohto dňa dôjde o 6 mesiacov k Zvestovaniu Panny Márie (Lk 1,36). Tak prichádzame k 25. marcu. A o 9 mesiacov nato, t. j. 25. decembra, sa narodil Ježiš.

SLÁVNOSŤ SVETIEL

K tomuto čisto historicky overenému dátumu sa mohla pripájať aj zmienená slávnosť posvätenia Jeruzalemského chrámu – Chanuka.

Je to pohyblivý sviatok a jeho slávenie spadá do obdobia od konca novembra do konce decembra. Okrem jeho možného historického súbehu s kresťanskými Vianocami, k čomu dodnes občas dochádza, tu navyše pristupuje jeho teologický obsah, ktorý pozoruhodne ladí s kresťanským obsahom Vianoc, na čo práve Benedikt XVI. poukázal.

Chanuka či slávnosť svetiel, ako sa aj nazýva, sa ustanovila na pamiatku

opätovného posvätenia chrámu po jeho znesvätení antisemitskou helénskou vládou Antiocha IV. Epifana.

Podľa židovskej tradície došlo pri posvätení chrámu v roku 164 pred Kristom k mimoriadnej udalosti. V zničenom chráme sa totiž našla len jedna malá nádobka s čistým posvätným olejom, ktorý by vystačil asi na jeden deň, pričom najkratší čas, ktorý treba na vyrobenie nového posvätného oleja podľa predpísanej technológie je osem dní. Podľa židovskej tradície sa vtedy stal zázrak a malé množstvo oleja, ktoré našli v chráme, vydržalo celých osem dní. Na pamiatku spomínaných udalostí v židovských rodinách a v synagógach počas sviatku Chanuka zapalujú po osem dní postupne každý deň o jednu sviečku viac a v posledný deň sviatku svietia už všetkých osem sviec.

Chanukové sviečky sa zapalujú len po súmraku. Cieľom je, aby osvetlili temnotu sveta. Chanukové svetlo nielen osvecuje noc, obdobie bez slnka, ale je aj symbolom nádeje v ťažkých časoch. Chanukové sviečky drží svietnik s deviatimi ramenami – to deviate slúži na upevnenie sviečky šámesa, čiže sluhu, od ktorej sa zapalujú ostatné.

SÚVISLOSTI

Teologický obsah Chanuky sa dá teda chápať ako dokresľujúca okolnosť

Mesiášovho narodenia, ktoré nie je ničím iným ako príchodom Boha do jeho pravého a skutočného chrámu – ľudského tela, ľudstva. Ježišovo narodenie by tak v rámci tohto dátovania malo prekvapivo priliehavý historicko-teologický kontext. Jeho realizovateľnosť sa dá Božej Prozreteľnosti len ťažko uprieť. V Jánovom evanjeliu je dokonca možné nájsť ozvenu tohto kontextu, napríklad tam, kde Ježiš, prechádzajúc sa práve v deň slávnosti posvätenia chrámu, hovorí sám o sebe, že ho „Otec posvätil a poslal na svet“ (Jn 10, 36).

Jánovo evanjelium je vôbec najbohatšie na symboliku svetla: „Svetlo prišlo na svet“ (3,19), „ja som svetlo sveta“ (8,12) a „verte v svetlo, aby ste boli synmi svetla“ (12,36).

Kresťanské Vianoce sa tak z tejto perspektívy môžu ukázať v prekvapivo nových biblických a zároveň historických súvislostiach. Reálny historický aspekt Ježišovho narodenia a hrejivá atmosféra Vianoc skrátka nestoja proti sebe, ale spolu veľmi úzko súvisia.

MILAN GLASER, SJ, red/RV
(Snímky: Pixabay, FB)

Mať posledných päť dolárov, tri dám do reklamy
Henry Ford

Mať posledné peniaze, objednáam si

VOX
dvojtyždenník moderného kresťana

časopis v PDF formáte o náboženstve a kultúre

www.vox.prikryl.sk

OBJEDNÁVKY:
vox.zdruzenie@gmail.com • 0918 472 420

Objednajte si
VOX
na rok 2016

Vznik a rozšírenie najkrajšej vianočnej piesne na svete *Tichá noc, svätá noc*

Najkrajšia pieseň

Atmosféru Vianoc už takmer dve storočia umocňuje v podstate po celom svete azda najkrajšia, no určite najznámejšia vianočná pieseň *Tichá noc, svätá noc*, ktorá sa dnes už spieva vo viac ako 300 jazykoch a dialeктоch.

Tichá noc, svätá noc po prvý raz zaznela na Vianoce roku 1818 v kostolíku v rakúskom Oberndorfe neďaleko Salzburgu. Sotva prešla iná pieseň víťazoslávnejšie svetom ako táto krásna pieseň so svojim rýdzo vianočným obsahom. Napísal ju kaplán Joseph Mohr a zhudobnil ju Franz Xaver Gruber.

POKAZENÝ ORGAN

Hoci najznámejšia vianočná pieseň sveta prvý raz zaznela v roku 1818, jej história sa začala o dva roky skôr. Už v roku 1816 mladý katolícky kňaz Joseph Mohr počas pôsobenia v obci Mariapfarr v salzburskom regióne Lungau napísal báseň *Stille Nacht (Tichá noc)*. Samotná pieseň vznikla až v roku 1818, a to celkom náhodou.

V Kostole sv. Mikuláša v rakúskom mestečku Oberndorf, v blízkosti Salzburgu, sa stala v roku 1818 veľká nepríjemnosť – myši prehrýzli mechy organu. Joseph Mohr to zistil 23. decembra. Uvedomoval si, že o deň neskôr, 24. decembra, by mala byť vianočná svätá omša, ktorá by sa však musela odslúžiť bez hudby. Premýšľal, ako zachrániť nepríjemnú situáciu, a tak mu prišlo na um, že všetko by zachránila slávnostná pieseň, ktorá by sa dala zapievať bez hudobného sprievodu.

V neďalekej dedine Arnsdorfe mal Joseph Mohr priateľa, učiteľa a organistu Franza Grubera, ktorý tu v tom čase zastupoval miestneho organistu, a navyše vedel aj komponovať hudbu. Mohr sa za ním rozbehol s úpenlivou prosbou, aby niečo vymyslel. Franza Grubera text básne, jej posolstvo pokoja a lásky, natoľko dojal, že za necelú hodinu skomponoval úžasnú, nesmrteľnú melódiu...

PREMIÉRA

Keďže v Oberndorfe organ nefungoval, Franz Gruber k Mohrovej básni skomponoval vhodnú melódiu s dvoma sólovými hlasmi a so sprievodom gitary. Obaja sa potom vo svätú noc roku 1818 dali na cestu z Arnsdorfu do Oberndorfu, aby tam v Kostole

sv. Mikuláša Josef Mohr odslúžil polnočnú svätú omšu. Po svätej omši navštívil kňaz vianočnú pieseň s veriacimi. Za sprievodu gitary Franz Gruber spieval bas, tenor Joseph Mohr, pričom na konci každej slohy sa pripojil ľud. Táto novátorská produkcia neznámej koledy vyvolala u miestneho konzervatívneho publika takmer škandál, ale veriaci odchádzali domov úžasne nadšení, netušiac, že ich nová vianočná pieseň *Stille Nacht, heilige Nacht* sa začne rýchlo šíriť a stane takou svetoznámostou a obľúbenou. Právom dostala titul najkrajšia pieseň sveta. V jej nevýslovnej lahodnosti leží jej hĺbka a sila.

ŠÍRENIE PIESNE

Na historickej polnočnej svätej omši v Oberndorfe bol aj staviteľ organov Mauracher z tirolského Zillertalu, ktorého tu zavolali, aby opravil pokazený organ. Tu počul spievať novú pieseň, naučil sa ju aj on a priniesol ju do svojej dedinky. V dedine bol obuvník, ktorý mal hudobný sluch. Pieseň sa rýchlo naučil a keď predával po trhoch svoje obuvnícke výrobky, aby prilákal zákazníkov, začal najprv spievať *Tichú noc*. Keď sa ľudia zhromaždili okolo neho,

Snímka: net

Polnočná sv. omša v Kaplnke Tichej noci v Oberndorfe

začal predávať svoj tovar. Tento spôsob si osvojili aj iní predavači, a tak pieseň prenikala ďalej a ďalej.

Do iných častí Európy ju na svojich cestách zanesli spevácke zbory, až sa v roku 1839 dočkala svojej premiéry aj v zámorí – v New Yorku. V Japonsku sa dokonca *Tichá noc* prvý raz spievala už o osem rokov skôr ako v New Yorku, teda v roku 1931, a to s názvom *Šizukeki majonka*. Angličania túto vianočnú pieseň importovali do svojej indickej kolónie.

V tlači sa *Tichá noc* objavila až v roku 1840. O rozšírení piesne po celom svete hovorí jeden misionár zo Salzburgu, ktorý precestoval skoro celý svet: „V Bethii, na úpätí Himalájí, som počul túto pieseň od hindského chlapca v reči hindu. Aj na Novom Zélande, aj vo východnej Afrike pri Zambezi, tu v nemeckej i v domorodej reči. Indiánski chlapci spievali túto pieseň v Ekvádore, arabskí v Sudáne.“

NEVŠEDNÝ ZÁUJEM KRÁĽA

Pruský kráľ Friedrich Wilhelm IV. *Tichú noc* počul na Štedrý deň roku 1853 a bol ňou nadšený. Dvornému koncertmajstrovi nariadil najst autorov. Úloha

to však nebola ľahká: Mohr a Gruber boli v tom čase obyčajní, bezvýznamní ľudia. Navyše, Joseph Mohr už v roku 1848 zomrel v úplnej chudobe vo veku 56 rokov.

Skladateľ a Grubera neúspešne hľadali celý rok a možno by ho ani nikdy nenašli. Pomohla však náhoda. V roku 1854 salzburský zbor pripravoval vianočný program, v ktorom nechýbala pieseň *Tichá noc*. Jeden z členov zboru, mladík Felix Gruber, ju však spieval nie celkom tak, ako to vyžadoval zbormajster. Keď mu udelil pokarhanie, Felix namietal, že pieseň spieva, ako ho to naučil jeho otec a ten vie najlepšie, ako správne spievať piesne, čo sám skomponoval. Šéf zboru dobre poznal dvorného koncertmajstra a poznal aj príkaz Friedricha Wilhelma IV.

SPEVÁCKA SÚŤAŽ

S blížiacim sa 200. výročím vzniku *Tichej noci* vznikla v mieste jej zrodu zaujímavá iniciatíva *Spevácka súťaž Tichá noc (Stille Nacht Songcontests)*. Sabine Lehnerová a Karin Gruberová z Oberndorfu by chceli získať do roku 2018 originálnu zbierku nahrávok v tristo jazykoch. *Tichá noc* je nepochybne najznámejšia vianočná pieseň na svete. Jej slová sa preložili do takmer 300 jazykov a nárečí a ľudia na celej pla-

Snímka: Stille Nacht Museum

néte ju každoročne s obľubou spievajú. Napriek tomu väčšina z nich nevie, kde sa nachádza jej rodisko. A práve toto by mala zmeniť spomínaná iniciatíva, ktorá sa začala už v roku 2011. Počas súťaže sa zbierajú videá piesne v rôznych rečiach a žánroch, ktoré je možné poslať cez vlákno YouTube. Nahrávky sa každý rok vyhodnocujú a na základe online hlasovania získajú ocenenie tri

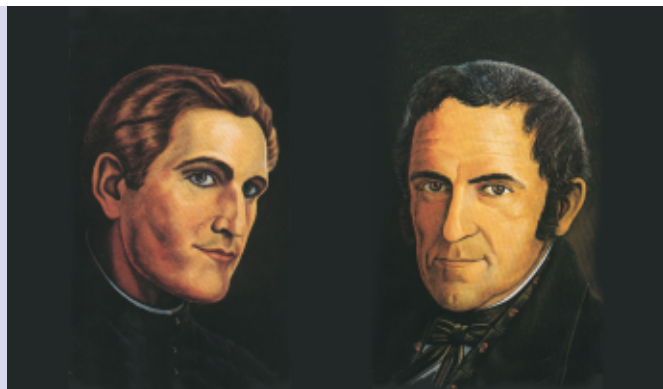
videá. Ocenených interpretov pozývajú v tom-ktorom roku na živé vystúpenie na javisku na námestí Stille Nacht Platz v Oberndorfe. Zaslané príspevky sa stávajú súčasťou zbierky pesničiek, ktorá má do roku 2018 obsahovať všetky jazykové varianty *Tichej noci*, teda za predpokladu, že sa splní želanie iniciátoriek tejto akcie.

Spracoval PAVOL PRIKRYL

Autori nesmrteľnej piesne

Autor textu piesne *Tichá noc* JOSEPH MOHR (na snímke vľavo) sa narodil v roku 1792 v Salzburgu. Bol nadaný aj po hudobnej stránke. Vyštudoval teológiu a v roku 1817 ho vysvätili za kňaza. Stal sa kaplánom v Oberndorfe, neďaleko Salzburgu. Zomrel 5. decembra 1848 ako vikár vo Wagreime. Jeho telo odpočíva vo Wagreime. Jeho hrob sa každoročne stáva na Vianoce cieľom mnohých domácich i zahraničných pútnikov.

Učiteľ a organista FRANZ XAVER GRUBER uzrel svetlo sveta 21. novembra 1787 v dedinke Unterwetzburg ako tretie dieťa chudobného tkáča. Otec o jeho talente a láske k hudbe nechcel ani počuť. Miestny učiteľ, vidiac zvláštne chlapcové nadanie, ho popri školských predmetoch oboznamoval aj s hudbou. Keď sa o tom dozvedel otec, prišiel do školy a učiteľovi vyčítal, že on nechce mať zo svojho syna žobravého muzikanta, ale statočného tkáča, ktorý by raz po ňom prevzal remeslo. Preto malý Franz musel otcovi pomáhať v jeho remesle. Keď však býval Franz s prácou hotový, bežal ku svojmu učiteľovi, ktorý ho učil poznávať noty a hrať na organe. Raz sa stalo, že učiteľ ochorel a na organe nemal kto hrať. Na odporúčanie učiteľa hral na organe s takým úspechom, že

vzbudil mimoriadny obdiv všetkých veriacich. Dvanásťročný chlapec hral tak nádherne, že sa to zapáčilo aj jeho otcovi, ktorý potom dovolil, aby sa chlapec mohol ďalej slobodne vzdelávať. Otec mu sám kúpil harmónium. Po štúdiách roku 1807 nastúpil na svoje prvé miesto v dedinke Arnsdorf. Po deviatich rokoch ho povolali do Oberndorfu ako výpomocného organistu, kde nadviazal srdečné styky s kňazom Mohrom. Tu pôsobil do roku 1825. Štyri roky účinkoval ako učiteľ v Bern-dorfe, potom sa stal regenschorm v Halleine, kde 17. januára 1863 zomrel ako sedemdesiatšesťročný. Gruber zložil ešte asi desať cirkevných kompozícií. Na oboch autorov sa stále spomína. Na škole v Arnsdorfe je pamätná tabuľa, že tam je rodisko piesne *Tichá noc*. Dom, v ktorom zomrel komponista, zdobí jeho reliéf. V Kostole sv. Mikuláša v Oberndorfe visí plaketa s nápisom: „Učiteľ Franz Gruber tu 24. decembra 1818 napísal melódiu piesne Tichá noc, svätá noc a vikár Joseph Mohr zložil jej slová.“

-pl-

S irackým katolíckym kňazom, ktorý sa staral o utečencov, ktorí prišli na Slovensko

Snímka: Gošć

Chceme byť užitoční

V noci z 11. na 12. decembra pristálo na košickom letisku špeciálne lietadlo, ktorým na Slovensko priletela z Iraku skupina 149 asýrskych kresťanov, pochádzajúcich z oblasti pri meste Mosul, ktoré obsadil tzv. Islamský štát. Skupinu sprevádzal chaldejský katolícky kňaz DOUGLAS AL-BAZI (na snímke), ktorý bol s nimi priamo v Iraku. Ešte pred odchodom z Iraku, v utečeneckom tábore Mar Ellia v Erbile, vznikol tento rozhovor.

Váš život sa stal v posledných rokoch veľmi pohnutý...

Narodil som sa v Bagdade, som sto-percentný Bagdadčan. Zažil som rôzne veci, dva razy som prežil len zázrakom. Raz som sa nachádzal v blízkosti auta, ktoré vybuchlo. Druhý raz zaútočili na náš kostol počas svätej omše, vyhodili nám kostol do vzduchu. Džihádisti ma postrelili do nohy samopalom AK 47. Uniesli ma a väznili deväť dní. Po tom všetkom som v júli 2013 z Bagdadu odišiel do Kurdistanu.

Aká bola situácia kresťanov za posledných desať rokov?

Nerád by som hovoril o našich ľuďoch v číslach. Nie sú to čísla, sú to osoby. V každom prípade – pred rokom 2003 bolo v Iraku kresťanov viac ako dva milióny. Dnes, myslím si, že nás nie je viac ako 180 000 v celom Iraku.

Kresťania tu prežili mnoho traumatických udalostí, za posledných sto rokov na kresťanov sa útočilo až osem ráz. Je smutné, že v modernej histórii Iraku sme boli a sme prenasledovaní, ale je to realita. Len v roku 2014, keď takzvaný Islamský štát obsadil mesto Mosul, utieklo stadiaľ viac ako stodvadsať tisíc ľudí. Odvtedy ľudia odchádzajú z pláň Ninive, pretože sa obávajú o budúcnosť. Stále zažívame to isté prenasledovanie.

A aká je pre kresťanov v Iraku perspektíva do budúcnosti?

Rád by som mal ešte nádej, že naši ľudia zostanú v Iraku, ale v skutočnosti vidíte, že už viac ako pätnásť mesiacov žijeme tu na farskom dvore. Títo

ľudia stratili úplne všetko, domy, inštitúcie, všetko. Až teraz deti začínajú zabúdať na to, kde žili, ako vyzerala ich ulica, kde v dome mali svoju izbu, kde bola ich škola... A môžem povedať, že ešte pred rokom mali naši ľudia nádej a plánovali, že sa vrátia. Teraz už plánujú len odchod.

Prečo vlastne prišlo k prenasledovaniu kresťanov?

Odpoveď je v podstate veľmi jednoduchá. Kresťania v Iraku sú poslednou skupinou, ktorá ešte má vzdelanie, preto sa nečudujem, že kresťanov prenasledujú. V súčasnom Iraku nie je veľa vzdelaných ľudí. Kresťania v Iraku si ešte zachovali schopnosť povedať, že toto je zlé, a toto je správne, toto je biele, a toto zas čierne. Vyháňajú nás, lebo my kresťania sme v Iraku ako zrkadlo. A zrkadlo nikdy neklame. Ak máš škaredú tvár, zrkadlo ti ju takú ukáže, na sto percent presne, ani o kúsok lepšie, ani o kúsok horšie. A tak čo je jednoduchšie – premeniť svoju tvár, alebo rozbiť zrkadlo? Jasný, že rozbiť

zrkadlo. Preto na kresťanov útočia. Boja sa ich.

Boja sa kresťanov?

Áno, boja sa. Mne osobne je moslimov ľúto, lebo nie sú schopní sa zmeniť. A čo je horšie, nie sú schopní žiť s ľuďmi, s ktorými nesúhlasia, ktorí majú iný názor. Moslimovia majú klapky na očiach, majú len jednu pravdu. Keďže sa nevedia prispôbiť takejto situácii, je pre nich jednoduchšie si svoje okolie prispôbiť sebe, nie seba svojmu okoliu. Nemôžu prijať moderný život, tak je jednoduchšie ten moderný život zničiť a zmeniť na radikálny život.

Všetci moslimovia sú netolerantní, alebo sa medzi nimi nájdú aj takí, ktorí hľadajú riešenia?

Musíme rozlišovať medzi islamom a moslimami. Aj keby moslimovia chceli žiť moderným životom, islam im to nedovoľuje, naopak, islam zakazuje prejavy moderného života ako demokraciu, práva žien, práva detí. Tie-

>>>

Už v tábore Mar Ellia v Erbile sa začali deti učiť po slovensky

to veci v islame neexistujú. O týchto veciach nie je možné dokonca ani diskutovať, lebo v Koráne sa o veciach súvisiacich s moderným životom nepíše. Aj vzdelaní moslimovia, akonáhle ide o náboženstvo, nemôžu si klásť žiadne otázky, či spochybňovať islam. Lebo pre každého, kto má o islame pochybnosť či si kladie otázky, v islame existuje len jediný trest (*ukáže rukou podrezanie*)...

Prečo potom Kurdi, taktiež moslimovia, bojujú s takzvaným Islamským štátom?

Kurdi rešpektujú život. Bežní moslimovia si nevážia život, ale ho ničia. Ale nielen Kurdi, ale aj jezidi, kresťania a iné menšiny si ctia život a chcú žiť v mieri, chcú, aby všetci Iráčania a celý svet žil v mieri.

A navyše, Kurdi v skutočnosti nebojujú proti Koránu, bojujú preto, lebo si chcú zachrániť život. A na to majú právo. A keď sa viaceré skupiny na základe náboženstva obviňujú, že tí sú zlí alebo to či ono robia zle, kde je potom problém? U ľudí, alebo v náboženstve? Ja tvrdím, že v náboženstve. Zlí nie sú ľudia. Keď si ľudí vážim, aj oni si vážia život. Keď si ľudí nevážim, ani oni nerešpektujú život.

Ďalší je život vo vašom tábore Mar Ellia v Erbile?

Keď sem títo ľudia prišli, boli úplne zničení. Boli hladní, dezorientovaní, nariekali nad tým, čo stratili.

V našej farnosti bolo pred ich príchodom dvestoštyridsať rodín. Aj my vo farnosti sme sa ocitli v hroznej situá-

cii, lebo v priebehu jedného dňa sme prijali sedemdesiatpäť tisíc ľudí! A náš kostol sa zrazu stal centrom toho, čo nerád nazývam tábor. Títo ľudia sú moja rodina, nevolám ich utečencami.

Už týždeň po tom, ako prišli, sme sa začali starať o deti. Dodnes ich učíme. Ja verím v učenie, nie v štúdium. Človek sa rád učí, ale nerád študuje. Dávame im možnosť sa učiť. Človeka nezabije nedostatok liekov alebo nedostatok jedla. Zabije ho však nedostatok vedomostí. Bez nádeje nikto neprežije. Takže sa usilujeme dať deťom nádej. A verím, že prežijú, verím, že to dokážu.

Zdá sa však, že teraz akoby strácali nádej...

Nádej sa v našom prípade nespája so zemou. Keď sem títo ľudia prišli, nikto za ich nešťastie neobviňoval Boha. Obviňovali človeka. Ľudia tu strácajú nádej, že sa vrátia domov, do tých istých miest a dedín. Lebo stále väčšmi a väčšmi si uvedomujú, že tí, ktorí na nich zaútočili ako prví, boli ich susedia. A to sa udialo ešte pred príchodom takzvaného Islamského štátu. Teraz už máme dôkazy, že to boli ich susedia, ktorí napadli ako prví kresťanov. Preto sa už nechcú vrátiť späť do toho istého života. Pýtajú sa: Čo máme robiť? Máme byť stále pripravení len utekať? Už takto nechceme žiť...

Takže kresťania už nechcú či nemôžu ďalej žiť medzi moslimami?

Tak toto môžem potvrdiť na sto percent. Nemôžu.

Ako kresťania v Iraku, ktorí museli utiecť zo svojich domovov a teraz žijú u vás v tábore, vnímajú Cirkev. Necítia sa byť ňou zabudnutí?

Keď sa pozriem na Cirkev a na medzinárodné spoločenstvo, tak prvú pomoc, ktorú sme dostali, bola od biskupských konferencií z rôznych častí sveta a cirkevné organizácie boli pred ostatnými. A pomáhajú nám stále.

Ak by som mal na škále od jedna do desať ohodnotiť pomoc medzinárodného spoločenstva, tak by dostalo tri body. Média urobili trochu viac, dal by som im šesť bodov a cirkvám by som dal deväť bodov.

Niektorí vaši ľudia by sa chceli odsťahovať na Slovensko...

Posledných sedem až osem mesiacov som trávil tým, že som klopал na dvere po celom svete. Stále však zijem s mojimi ľuďmi, nežijem mimo. V tomto prípade nie som reprezentant týchto ľudí, som týmto ľuďom. Rozprávam sa stále s nimi a som presvedčený, že skôr či neskôr moji ľudia odídu z tejto krajiny. Nie všetci, ale, povedzme, päťdesiat percent. náš arcibiskup povedal medzinárodnému spoločenstvu: „Ak nám nepomôžete zostať, tak nám teda pomôžte odísť. Nájdite miesto, kde by naši ľudia mohli žiť. A v mieri, prirodzene.“

Prvé dvere, ktoré sa otvorili, boli tie slovenské. Chcel by som oceniť prácu Cirkvi, ľudí a štátnych inštitúcií, ktoré pripravujú tento projekt.

Čo očakávajú od Slovenska?

Autor rozhovoru s irackým dieťaťom

Naši ľudia budú žiť každý sám. Chceme žiť síce ako spoločenstvo, pretože ak ľudia žijú sami, stratia sa, no ak žijú ako spoločenstvo, budú silnejší, zachovávajú si svoje tradície. U vás sa však stanú súčasťou vašich farností a ja im hovorím, že to je pre nich veľká šanca. Hovorím im, že svoju vďaka Slovensku môžu prejavovať tak, že sa budú o svoje okolie starať, čistiť ho, vážiť si váš systém, prírodu, všetko. Musia sa naučiť po slovensky, aj keď zdá sa, že to je ťažká reč. Už teraz však počujem niektorých z našich ľudí, že občas povedia nejaké slovenské slovo. Sme veľmi vážne motivovaní urobiť tento krok.

Naši ľudia by už išli hocikde. Ale mať miesto ako Slovensko... Jeden z nich mi povedal: „Keby som spal hoci aj sto rokov a každý deň sníval, ani vo sne by mi nezišlo na um dostať sa na takéto miesto.“

A čo môže Slovensko očakávať od nich?

Naši ľudia nie sú anjeli, ale vedia aj to, že vaša krajina tiež nie je zaslúbenou zemou. Chceme však byť vašim ľuďom a vašej spoločnosti užitoční. Nechcem, aby naši ľudia boli pre vašu spoločnosť bremenom, ale aby boli užitoční, aby žili s vami v harmónii. Aby rešpektovali váš jazyk, miesta, kde budú žiť. Trochu sa obávajú počasia, lebo u vás aj mrzne, tu sme zvyknutí na iné počasia. Niektorí sa pýtali, nie mnohí, či tam máte alkohol (*smiech*). Hovorím im však, aby ho neskúšali.

Tiež by radi mali medzi sebou kňaza, ktorý hovorí našou rečou. Vaša cirkev je veľmi otvorená a hovorí, že urobí všetko pre to, aby sa na Slovensku

cítili ako doma a že zriadia farnosť, ktorá bude slúžiť našej komunite.

Určite to bude zo začiatku ťažké a už teraz im hovoríme, ako majú postupovať, ale naši ľudia hovoria, že akokoľvek bude na Slovensku, vždy to bude lepšie ako život, ktorý majú teraz.

Myslíte si, že sa nájde kňaz z Iraku alebo zo Sýrie, ktorý by mohol s nimi na Slovensko prísť?

Moja úloha je nájsť miesto pre našich ľudí. A či budú mať kňaza, pre rôzne rity ku ktorým patria? Myslím si, že biskupi sa o to postarajú.

Prídete aj vy, aspoň na chvíľu?

Verím, že pôjdem ešte pred nimi, aby som videl miesta, kde budú žiť, lebo viem, ako naši ľudia rozmýšľajú. Keď pôjdu lietadlom na Slovensku, určite pôjdem s nimi, lebo si chceme byť istý,

že k vám dôjdu, aby sa mi tu v tábore uvoľnilo nejaké miesto (*smiech*). Pôjdu postupne, najskôr prvá skupina, potom druhá a tretia.

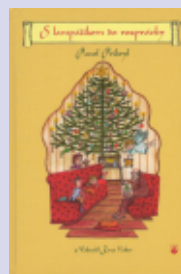
Takže väčšina kresťanov chce z Iraku odísť?

Na túto otázku nedám úplne jasnú odpoveď. Keď poviem, že päťdesiat percent ľudí chce odísť, povedia, že som optimista. A keď poviem, že päťdesiat percent ľudí chce zostať, povedia, že to sú dobré správy. Chcel by som, aby tu naši ľudia zostali, ale nemôžem ich donútiť, aby tak urobili. Ak tu chcú zostať, musím im pomôcť, aby tu mohli zostať. A ak chcú odísť, musím im pomôcť, aby mohli odísť. S takouto žiadosťou sa obraciam aj na medzinárodnú komunitu.

Zhovárал sa ANTON FRICH
(Snímky: autor)

Vianočný darček pre iracké deti

Zo 149 asýrskych kresťanov, ktorí prišli pred Vianocami z Iraku na Slovensko, bolo aj 49 detí do pätnásť rokov.

A práve každému z týchto detí odovzdal Ján Figel ako svoj osobný vianočný darček rozprávkovú knižku z Karmelitánskeho nakladateľstva *S lampášikom do rozprávky* od Pavla Prikryla. „Je dobré, ak sa deti zoznámia so svojou novou krajinou aj cez jej rozprávky,“ povedal pre VOX Ján Figel. *-red-*

Kto je kňaz Douglas Al-Bazi, ktorý priviedol asýrskych kresťanov na Slovensko?

Zabijú ma

Snímka: ACN

Chaldejský katolícky kňaz Douglas Al-Bazi je rodený Bagdadčan, ktorý sa v utečeneckom tábore Mar Ellia v irackom Erbile stará o prenasledovaných asýrskych kresťanov.

Otec Douglas Al-Bazi nosí jazyky islamu na svojom vlastnom tele. Pred deviatimi rokmi ho džihadisti uniesli a deväť dní ho držali spútaného, so zaviazanými očami a so zlomeným nosom. „Prvé štyri dni mi nedali ani napiť. Prechádzali okolo mňa a pýtali sa: ‚Otče, chcete sa napiť?‘ Celý deň počúvali čítanie Koránu, aby dali svojim susedom vedieť, akí sú dobrí veriaci.“

NAMIESTO RUŽENCA REŤAZ

Počínanie otca Douglasa je konaním človeka, ktorý každý deň riskuje, že ho zabijú na ulici: „Keď ideme z kostola, nikdy nevieme, či sa doň opäť vrátíme, a živí. V Bagdade nechali vybuchnúť kostol rovno predomnou. Strieľali mi na nohy kalašnikovom. Skôr-neskôr ma zabijú.“

Jeho viera je však stále neochvejná: „Keď ma pri únose spýtali, dali mi na zápästia veľkú zámku, ktorú dobre priťahli. Na reťazi bolo desať krúžkov navyše, na ktorých som sa modlieval ruženec. Nikdy som sa nemodlil tak skutočne ako vtedy.“

AKO PRVÍ MUČENÍCI

V lete v roku 2014 otec Douglas vybudoval utečenecký tábor v Erbile a začal podnikateľské cesty po svete, najmä po Európe, aby nielen informoval, aké ľudské veci sa dejú kresťanom zo stra-

ny ISIS, tzv. Islamského štátu, ale najmä preto, aby žiadal o pomoc a burcoval svedomie európskych kresťanov a politikov. Zanietene hovorí o prenasledovaní kresťanov: „Väznia nás, mučia, vraždia. Všetkými prostriedkami nás nútia zaprieť svoju vieru, vrátane skupinového znásilňovania. Vlastniť Bibliu je zločin, celebrowať svätú omšu je zakázané. Dostali sme sa do čias prvých mučeníkov, ktorí slávil omšu tajne v jaskyniach a dierach.“

BEZ SERVÍTKY

To, čo hovorí sa nezhoduje s tým, čo sa hovorí v európskych salónoch alebo na západných katedrách. Jemná diplomatická reč a uhladená noblesa, ktoré sa tu uplatňujú, aby sa citlivo vyhlo prípadným verbálnym konfliktom a aby sa zachovala „politická korektnosť“, pre otca Douglasa nie sú. „Ak si niekto stále myslí, že ISIS nie je predstaviteľom islamu, je naozaj na veľkom omyle. ISIS je určite predstaviteľom islamu“, povedal otec Douglas na stretnutí v lete v talianskom Rimini, pričom zvolil slová, ktoré si zatiaľ dovolil použiť len málokto – hovoril provokatívne a tvrdo.

„Keď islam žije medzi vami, situácia sa môže zdať prijateľná. Ale keď žije jeden medzi moslimami, všetko sa zdá byť nemožné,“ hovorí otec Douglas. Poslucháčov však vždy upozorňu-

je: „Nie som tu, aby som vás nabádal nenávidieť islam. Narodil som sa medzi moslimami a mám medzi nimi viac priateľov ako medzi kresťanmi. Ale ľudia sa menia. Sú takí, čo hovoria: ‚Ale ja mám veľa moslimských priateľov, sú veľmi milí.‘ Áno, určite, sú milí. Ale tu, v Európe! No tam je situácia celkom iná!“

JE TO GENOCÍDA!

Otec Douglas je veľký vlastenec: „Som hrdý na to, že som Iračan, veľmi, preveľmi milujem svoju krajinu!“ a smutno dodá: „Ale moja krajina nie je hrdá na to, že ja som jej súčasťou.“

Bez servítky pred ústami upozorňuje, že používať eufemizmy na to, čo sa deje s kresťanmi na Blízkom a Strednom východe, je klamanie samých seba. Reči o „umiernenom islame“ nechce ani počuť: „To, čo sa deje mojim ľuďom nie je nič iné ako genocída. Žiadam vás: Nenazývajte to konfliktom. Je to genocída!“

Otec Douglas hovorí, že aj po prežitom a prežívanom nemá strach: „Nie som vystrašený. Domnievam sa však, že nás na konci vyhubia. Ale rovnako verím, že posledné slovo budeme mať my. Ježiš povedal, že potrebujeme niesť svoje vlastné kríže, a to je niečo, čo my na Blízkom východe už robíme. Najdôležitejšou vecou však nie je nesenie kríža, ale nasledovanie Krista. A nasledovať znamená prijať situáciu, byť na seba náročný a zaviazať sa až do konca. Keď my kresťania opustíme našu zem, nebude tam nikto, kto by dokázal rozoznať svetlo od tmy.“

Spracovala BOKA PIKA

Kardinál Tomáš Špidlík, SJ, načrtáva najdôležitejšie momenty liturgickej hudby

Chváľme Boha spevom

Kardinál Tomáš Špidlík, SJ, bol nielen výborný teológ so zameraním na teológiu a špiritualitu kresťanského Východu, ale aj znalec a milovník umenia. V jednej z mnohých svojich esejí sa zamýšľa nad liturgickou hudbou.

V Grécku mi ukazovali kostol, ktorý mal aj organ. Je to tam zvláštnosť. Tu totiž chcú spievať Pánu Bohu čistými ľudskými hlasmi.

Ale spomínaná skutočnosť má aj iný, vážnejší dôvod. Tradicionálny liturgický spev sa tam nedá vpísať do našich nôt, intervaly medzi jednotlivými tónmi neodpovedajú našej stupnici.

V našich kostoloch je, naopak, skoro všade organ, v niektorých kaplnkách či malých kostolíkoch sa nahrádza aspoň skromným harmóniom. Hlas organu je silný, zaplní celý priestor, má mnoho registrov. Je to akoby se k našim hlasom, ktoré spievajú, chcela pripojiť celá príroda. To nás však vedie k otázke: Odkedy sa v kostole vlastne spieva?

PSALLEIN

Spev je akoby prirodzeným doplnením slov. Aj malé dieťa, keď sa naučí nejaké nové slovo, začne si ho akoby prespevovať. Potvrdí tým, že sa mu páči. A platí to aj vo svete dospelých. Keď niekde pekne spievajú a hrajú, upozorňujú tým na svoju prítomnosť.

Starovekí filozofi Platón a Aristoteles kládli veľký dôraz na hudbu z morálneho hľadiska, pretože pôsobí na ľudské city a vášne. Preto isté druhy hudby odporúčajú, iné zakazujú, zvlášť tie, čo by prebúdžali zmyslosť. Naopak, čistá a ušľachtilá hudba je prostriedok na očisťovanie duše.

V Starom zákone sú hlavnými modlitbami žalmy a tie sa spievali. Nazna-

čuje to slovo samo. Termín *žalm* pochádza z gréckeho *psallein*, čo znamená *spievať, jasat'*. Spevom sa mala upútať pozornosť na slová, ktorých slovná recitácia by unavila.

CEZ MELÓDIU K PRAVDE

Môže sa však stať aj opak. Niekedy sa tak upútame na melódiu, že sa nestaráme o to, čo slová piesne hovoria. A toto je aj dôvod, prečo starí egyptskí mnísi boli proti priveľmi ozdobnému spievaniu žalmov. Jeden z nich napísal: „*Rybár chytá na udicu a na červíka, a podobne aj diabol pomocou samotných spevov strháva mnícha k márnej sláve.*“ Nedivíme sa tomu. Keď niekto pekne spieva, rád sa tým pochváli a dá sa neraz veru aj obdivovať; poslucháči ho obdivujú a zabúdajú na to, že sa v kostole spieva na chválu a slávu Božiu.

Kázaním proti zneužití hudby a spevu sa však nemieni vyhubiť ich užitočnosť. Aj svätý Cassiano, ktorý popisuje zo svojej skúsenosti duchovný život starých mníchov, považuje za dôležitejšie ukázať na tento pozitívny prvok. Preto píše: „*Často, keď som spieval verš žalmu, som sa ocitol v horlivej modlitbe. Melodický hlas niektorého brata niekedy prebudil duše z ich driemot.*“

Iný autor, Teodoret z Cyru, si myslí, že krásna melódia žalmov je tiež dobrý prostriedok, ako si zapamätať, čo sa v nich hovorí.

Spomínam si, ako to použil v modernej dobe jeden holandský kňaz, ktorý

prerobil texty školského katechizmu do žalmovej formy a s deťmi ich jednoducho spieval. Vedeli potom katechizmus na výborné známky. Bohužiaľ, prebásnil to dosť neumelo a niektoré texty pôsobili dosť smiešne.

Podobnú metódu vedel lepšie využiť jeden z českých kňazov. Mariánske májové bohoslužby organizoval nasledovne: Všetci zaspievali jednu slohu piesne *Tisíc ráz pozdravujeme teba* (JKS, č. 383, pozn. red.). Je totiž dogmaticky obsažná, ale málokto si to všimne. Kňaz hneď po speve vysvetlil zmysel práve dospievaných slov. Nato tú istú slohu opäť všetci zaspievali. Potom se prešlo k ďalšej slohe. Kňaz si myslel, že preberie celú pieseň, ale vyšlo to ešte na ďalšie dve bohoslužby. A neušla mu ani iná radostná skúsenosť. Všimol si, že niektorí farníci, keď vyšli z kostola, si potichu pospevovali slohy piesne, ktorej rozbor práve urobili. Utkvela im teda v pamäti.

JEDNOHLASNÉ SPEVY

Tu však treba zaujať postoj aj k inej dôležitej otázke: Aký má byť spev, aká melódia a aké sprevádzanie toho, čo sa v kostole spieva?

Nie je to náhoda, že v našich kostoloch prevládajú organy. Ich hudba sa skutočne chápe nie ako nejaký samostatný koncert, ale ako vonkajšie sprevádzanie jednohlasného spevu. Ten býval dlhý čas len latinský a obsahoval slová omšových textov. Liturgia má byť totiž zjednocujúca. Preto všetci v kos-

tole recitovali alebo spievali jeden spoločný text, platný aj pre iné chrámy, pričom bol schválený cirkevnou autoritou. Uskutočňovala sa tu výzva, ktorou končí omšová prefácia: „S anjeli, archanjeli a so zástupmi všetkých svätých spievame chválospev na tvoju slávu a neprestajne voláme...“

Jednohlasné boli aj spevy v byzantskej slovanskej liturgii. Ale pozvoľna sa tu pociťoval jeden vážny nedostatok: Obmedzenie osobnej tvorivosti. Nemajú mať v chráme miesto aj súčasní hudobní umelci? Ako to vyriešiť? Preto sa začali na rôznych miestach vkladať do úradnej liturgie malé vložky, akoby árie v opere. Tam sa však „pretekalo“ o prednosť v ľúbivosti a, pochopiteľne, aj v márnivosti... Preto tieto vložky sa cirkevná autorita usilovala čo najväčšími obmedzovať.

KONTRAPUNKT

Postupne však vznikla nová, dôstojnejšia iniciatíva, najmä pri pápežských bohoslužbách: štvorhlasný spev v duchu palestrinovského kontrapunktu. Je pozoruhodné, ako rýchlo prenikal aj inde a ako si ho dokonale osvojila slovanská východná liturgia. Teraz, keď počujeme mohutné ruské, ukrajinské a iné chóry, už si nikto ani nespomenie na to, že aj tu to cirkevná autorita zakazovala, ale neuspela. Ukázalo sa totiž, že práve tento spev dobre odpovedá duchu spoločnej liturgie.

Všimnime si, ako je tento štvorhlas, odborne nazývaný *kontrapunkt*, *zložený*. Melódia vedúceho hlasu, prvého tenoru, stúpa do výšin, zatiaľ čo hlboký druhý bas zostupuje dole; v zápätí sa tie smery obrátia. Druhý tenor sa akosi prispôbuje prvému, a prvý bas sa usiluje udržať dominantu. Každý hlas si teda akoby stále spieva po svojom, ale každý sa úzkostlivo usiluje o to, aby sa to dialo v dokonalej harmónii s ostatnými.

Môžeme v tom vidieť krásny obraz ideálneho súžitia v Cirkvi. V nej si má každá osoba uchovať svoju vlastnú originalitu, svoju funkciu, no pritom sa má stále starať o to, aby sa to dialo v harmonickom súlade so všetkými ostatnými.

A ešte jedna „maličkosť“: Priam nás môže udiviť, keď si všimneme, ako si dobrý znalec v kontrapunkte označí v notách len vedúci hlas, ostatné hlasy okamžite odhadne. Kiežby takéto niečo platilo aj v živote...

JEDNOTA DUŠÍ

Nezabúdajme však, že v umení nie je nijaký druh definitívny. Stále sú poku-

sy zaviesť do bohoslužby aj nové druhy modernej hudby, poprípade aj nahrádzať organ gitarou a podobne.

Na to sa dá všeobecne povedať len táto rada: Spev a hudba sa musia prispôbiť tomu, čo sprevádzajú, ako aj miestu, na ktorom sa deje. Kostoly sa stavajú tak, aby boli najkrajšími budo-

vami v meste či na dedine. Teda aj hudba, ktorá v nich zaznieva sa má usilovať o to, aby bola skutočne umelecká, inšpirovaná Božím Duchom a schopná Božieho Ducha inšpirovať na jednotu ducha veriacich.

Kardinal TOMÁŠ ŠPIDLÍK/RV
(Ilustrácie: archív)

INTELIGENTNÉ A PÚTAVÉ ČÍTANIE PRE ŽENU S OTVORENÝM SRDCOM...

MIRIAM

Vychádzame už 10 rokov!

www.miriam.sk
miriam@miriam.sk
+421 907 160 854

Vývoj liturgického spevu v slovenskej Gréckokatolíckej cirkvi nebol jednoduchý

Viera v speve ukrytá

Snímka: net

Proces formovania tradície liturgického spevu u slovenských gréckokatolíkov nebol jednoduchý. Jeho dejinnú niť načrtáva sekretár Kongregácie pre východné cirkvi arcibiskup Cyril Vasil', SJ.

Jednou zo všeobecne vnímaných charakteristík gréckokatolíckeho liturgického života je liturgický spev. Jednotlivé východné cirkvi sa ním odlišujú od latinskej Cirkvi, od tradície iných východných cirkví a neraz aj medzi sebou v rámci toho istého východného, napríklad byzantského obradu. Toto všeobecné tvrdenie platí, prirodzene, aj o našej slovenskej Gréckokatolíckej cirkvi.

GRÉCKY PÔVOD

Pri zrode nášho chrámového spevu slúžili bezpochyby za vzor pôvodné grécke melódie. Dosvedčuje to aj ľubľanský variant *Žitia Konštantínovho*, slovami: „(Konštantín) preložil celý cirkevný poriadok, naučil svojich žiakov utrení i hodinkám, obednici, večerňi i povečerii aj eucharistickej službe a nechal ich tam učiť aj iné náuky, gramatiku a muziku.“

Tieto pôvodné byzantské melódie si však postupom stáročí jednotlivé slovenské národy a miestne cirkvi upravovali a pretvárali podľa vlastnej mentality. Nedostatok písomných záznamov nám neumožňuje sledovať všetky etapy tohto vývoja, ktorý prebiehal aj odovzdávaním zvykov a tradícií nepísanou formou.

KANTORI

Dôležitú úlohu zohrala funkcia cirkevných spevákov – kantorov, ktorí si často z generácie na generáciu odovzdávali jednotlivé nápevy. Prirodzený talent nahrádzal vyššie teoretické hudobné vzdelanie. Formácia týchto kantorov prebiehala však často aj v špecializovaných strediskách, pri kláštoroch a v neskoršom období v seminároch, resp. v učiteľských akadémiách.

Pôvodné byzantské melódie si však postupom stáročí jednotlivé slovenské národy a miestne cirkvi upravovali a pretvárali podľa vlastnej mentality.

Po uzatvorení užhorodskej únie, a najmä v poslednej štvrtine 18. storočia – po kánonickom erigovaní mukačevskej eparchie, do ktorej patrili aj gréckokatolíci na našom území – sme svedkami stále vedomejšej snahy o ustálenie formy liturgického spevu a o jeho pozdvihnutie na vyššiu duchovnú i hudobnú úroveň. Už prvému mukačev-

skému biskupovi Andrejovi Bačinskému ležali na srdci otázky liturgie, používanie cirkevno-slovanského jazyka a príprava kléru, kantorov a cirkevných učiteľov aj v obradovej oblasti.

IRMOLOGION

Zjednocovanie cirkevných obradov sa dotýkalo viacerých oblastí cirkevného života. V roku 1792 tento biskup vyslal dvoch svojich baziliánskych mníchov do kyjevo-pečerskej lavry, aby sa tam zdokonalili v obradosloví. A. Bačinský si prijal aby sa z obradu mukačevského biskupstva odstránili nepresnosti a aby sa zjednotil s obradom používaným na Ukrajine.

Nedostatok tlačených kníh a notového materiálu však bol prekážkou širšieho zapojenia ľudu pri niektorých náročnejších liturgických služeniach. Prvé pokusy o odstránenie tejto prekážky nejednotnosti, vidíme v zostavovaní notovaných príručiek liturgického spevu, tzv. Irmologionov.

Názov pochádza z gréckeho slova *ei-ro*, zjednocujem, zväzujem. *Irmos* je teda prvý tropár v kánone, jednotiaci vzor, podľa ktorého sa skladajú a spievajú ďalšie liturgické piesne. Zbierka týchto vzorových nápevov sa teda začala nazývať Irmologion.

Tradične hlavnou zložkou Irmologionu býva tzv. *Oktoich* – Osmohlasník, teda súbor ôsmich rozličných vzorových nápevov na spievanie jednotlivých menlivých častí liturgie, večierne a utierne. Zvyčajne býva doplnený aj nápevmi akathistov a molebenov, nápevmi používanými pri slávení jednotlivých sviatostí a svätenín a na jednotlivé sviatky liturgického roka, na obdobie pôstu a najmä Veľkej noci.

IVAN JUHASEVIČ

Pri príprave kantorov v mukačevskej eparchii sa okrem miestnej tradície vyučoval spev aj na základe irmologionov z ukrajinskej Haliče. Dovož liturgických kníh a aj speváckych príručiek spoza Karpát umožnil čerpanie z miestnej hudobnej tradície.

Jeden z najznámejších tvorcov a rozširovateľov ešte rukopisných irmologionov v mukačevskej eparchii bol šarišský rodák Ivan Juhasevič (1741 až 1814), ktorý vyštudoval v Uspenskom stauropegijskom kolégiu vo Ľvove, a po návrate domov, bol učiteľom a kantorom v rozličných farnostiach. Koncom 18. a začiatkom 19. storočia svojou činnosťou značne prispel k zjednocovaniu rôznych variant ľudového liturgického

» »

ho spevu, veď jeho rukopisné irmologiony sa používali napríklad v Kamionke a v Strážanoch (Folvarku) na Spiši, ale aj v obci Nevické pri Užhorode. Juhasevič ručne prepísal viac ako 38 irmologionov, ktoré sa potom používali v rozličných farnostiach. Opieral sa pritom o ľvovské vydanie z roku 1707. Niektoré vzácne exempláre týchto jeho rukopisných irmologionov sú dnes uložené v bibliotéke Karlovej univerzity v Prahe a v múzeu vo Svidníku.

VEĽKÝ ZBORNÍK

Pre rozvoj liturgického spevu, predovšetkým ľudového spevu, je dôležitým medzníkom rok 1866, keď Andrej Popovič, farár vo Veľkej Kopani vydal tlačou tzv. *Veľký Zborník*, ktorý bol akýmsi výťahom z rozličných liturgických kníh na obdobie celého liturgického roka. Táto kniha konečne umožnila široké zapojenie veriacich do liturgie, najmä do modlitby večierne a utierne. To so sebou prinieslo aj nový rozkvet ľudového chrámového spevu v našej Cirkvi, ktorý, na rozdiel od spevácky náročných mníšskych nápevov jednotlivých kláštorov, sa vyznačuje svojou relatívnou jednoduchosťou, mohutnosťou a vysokou melodickosťou. Tento typ spevu, ľudový chrámový spev – cerkovnoje prostopinije sa nakoniec stal jednotným a oficiálnym nápevom našej Cirkvi.

Zásľuhu na tom majú predovšetkým dve osoby: Ivan Bokšaj a Josif Malinič.

BOKŠAJ A MALINIČ

V roku 1906 mukačevský biskup Július Fircák v úsilí o zjednotenie cirkevného života v svojej eparchii obrátil svoju pozornosť aj na oblasť cirkevného spevu. Využil skutočnosť, že v tom čase bol dirigentom v užhorodskej katedrále mimoriadne talentovaný 32-ročný o. Ivan Bokšaj. Biskup ho poveril náročnou úlohou zreorganizovať a kodifikovať náš liturgického spevu.

Pri tejto úlohe sa mu stal neoceniteľným pomocníkom, ba vlastne hlavným prameňom jeho práce, kantor užhorodskej katedrály Josif Malinič. Bol hudobne síce takrečeno negramotný, nepoznal ani noty, ale bol geniálnym samoukom s obdivuhodnou hudobnou pamäťou. Ovládal naspamäť takrečeno všetky liturgické nápevy na jednotlivé liturgické slávenia. Bol skutočnou studnicou starej ľudovej tradície. Malinič z rozličných nápevov rozsiahlej mukačevskej eparchie sa opieral predovšetkým o ten variant spevu, ktorý existoval v okolí Užhorodu a ktorý najepšie ovládal. Bokšaj trpezlivo zapi-

Snímka: TK KBS

soval pedspevované nápevy, opravoval ich iba v najnutnejších prípadoch, poslužiac si už existujúcimi miestnymi irmologionmi, alebo ukrajinského pôvodu. Takto spoločne zostavené *Cerkovnoje prostopinije* vyšlo tlačou v roku 1906 v Užhorode v starosloviencine a v Budapešti vyšlo maďarské vydanie obohatené o klavírny sprievod. Užhorodské vydanie *Cerkovnahi prostopinija* sa stalo oficiálnym predovšetkým pre celú mukačevskú, a neskôr aj pre prešovskú eparchiu a maďarskú hajdudorožskú eparchiu, kde slúžilo ako základná príručka pri výchove budúcich kňazov v seminári a pri príprave kantorov a učiteľov cirkevných škôl.

ZJEDNOCUJÚCI PRVOK

Melódie liturgického spevu, ktoré sa týmto spôsobom ustálili, sa stali významným zjednocovacím prvkom medzi všetkými gréckokatolíckymi, ktorí odvodzujú svoj historický pôvod z mukačevskej eparchie, nech sa už dnes hlásia k rusinskému, slovenskému, ukrajinskému, ale aj maďarskému etniku. Nejde pritom o zanedbateľnú skutočnosť, keďže tieto melódie sa neskôr preniesli aj do USA a do Kanady, kde sa organizovali gréckokatolícke farnos-

ti z emigrantov pochádzajúcich z mukačevskej a z prešovskej eparchie. Aj v Juhoslávii (resp. v štátoch bývalej Juhoslávie) ich spievajú rusínski veriaci križevackej eparchie, a ako tzv. bačvanský nápev sú známe aj gréckokatolíckom iných národností.

Súčasný preklad liturgických textov do živých rečí sa museli a musia neustále konfrontovať s touto hlboko vžitou tradíciou a silou týchto melódií, ktoré sa stali súčasťou kultúrneho dedičstva týchto národov. O tom, ako silne sú v duchovnej pamäti našich národov vžitá tieto melódie, sa presvedčili všetci tí, ktorí pri prekladoch liturgických spevov do slovenčiny a pri ich zhudobňovaní sa neustále stretávali a stretávajú s dilemou, či zachovať vernosť rytmickým požiadavkám slovenského jazyka a prispôbiť im mierne melódie liturgických nápevov, alebo sa pasívne zmieriť so skutočnosťou, že aj v slovenčine veriaci tvrdošijne spievali a spievajú liturgické spevy rytmickou a frázovaním vžitými podľa cirkevno-slovanského originálu. Ďalšie hľadanie múdrej syntézy či kompromisu pri riešení tejto citlivej otázky je jednou z úloh našej cirkvi do budúcnosti.

Arcibiskup CYRIL VASIL, SJ/RV

VIANOCE

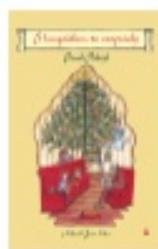
S KARMEITÁNSKYM NAKLADATELSTVOM
PRE DETI I DOSPELÝCH

S lampášikom do rozprávky

Pavol Prtkryl/Jano Valter

Ilustrovaná zbierka trinástich vianočných rozprávok určená pre deti vo veku 6-11 rokov prináša odpovede na zvedavé otázky o tom, prečo sú ľudia na Vianoce lepší, alebo čo by sa stalo, keby niekto zrušil najkrajšie sviatky v roku.

viaz., 112 strán, 9 €

Ježišove podobenstvá

Marianna Čaučková

Pod sa hrať! Taký by mohol byť podnadpis zošiti plného farebných ilustrácií, komiksov, hovorámov a receptov pre šikovné ruky, ktorý školákovi priblíži a hravou formou vysvetlí niekoľko Ježišových podobenstiev zo Svätého písma.

brož., 24 strán, 3 €

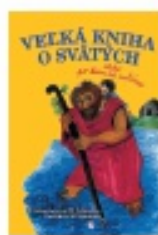

Velká kniha o svätých (alebo po kom sa voláme)

*Věra Schaubertová, Michael Schindler,
Martina Špírková*

V encyklopedickej knihe s nádhernými ilustráciami, určenej pre žiakov základných škôl, ožívajú pútavé osudy známych i menej známych svätcov, aby nám prostredníctvom svojho života a pôsobenia prezradili tajomstvo, ako sa priblížil k Bohu a k ľuďom.

viaz., 142 strán, 12 €

Hviezdna noc

Jan Godfreyová, Honor Ayresová

„Jedna, dve... desať ovečiek kráčalo jednej hviezdnej noci cez kopec blízko Betlehema. Tam uvideli anjela s radostnou novinou o dieťati v jaslách...“ Knižka určená pre deti vo veku 3-6 rokov hravým spôsobom rozpráva o noci, keď sa narodil Ježiško a zároveň ich učí nové slová a čísla.

viaz., 26 strán, 4,99 €

Biblia ku krstu

*Lizette Ribbonsová,
Paola Bertolntová Grudtnová*

Nové vydanie pútavej knižky s krásnymi ilustráciami je ideálnou prvou knižkou pre novorodeniatko a vhodným darčekom ku krstu. S krátkymi príbehmi zo Svätého písma mu jeho najbližší pomôžu urobiť prvé kroky vo viere.

viaz., 141 strán, 9 €

www.kna.sk

Moja modlitebná kniha

Anselm Grün

Nemecký benediktín v knižke ponúka výber modlitieb na rôzne príležitosti a stáva sa kvalitným duchovným sprievodcom pre každodenný život. Okrem svojich vlastných myšlienok do knižky zaradil žalmy, hymny a modlitby významných osobností.

viaz., 225 strán, 8 €

Väzenie zamknuté zvnútra

Kateřna Lachmanová

Jestvuje dvojaký typ duchovnej neslobody – „väzenie neodpustenia“ a „väzenie samospravidlivosti“. V prvom prípade niekto človeku ublížil a on nedokáže povedať „odpúšťam“, v druhom prípade sa on sám previnil a nedokáže poprosiť o odpustenie. O možných príčinách takéhoto stavu, o ťažkostiach s tým spojených a o ceste ako z nich von hovorí táto kniha.

brož., 172 strán, 5,90 €

Rok 2016 s autormi Karmelitánskeho nakladateľstva

Katolícky nástenný kalendár s fotoobrazmi Mikuláša Jacečka a s myšlienkami autorov, ktoré nájdete v knižkách Karmelitánskeho nakladateľstva (sv. Terézia Avilská, sv. Augustín, sv. Terézia z Lisieux, Max Kašparů, Mons. Viliam Judák, Vojtěch Kodet).

formát A3, cena 5,50 €

Knižky si môžete kúpiť v knižkupectvách Karmelitánskeho nakladateľstva:
U sv. Ondreja na Župnom námestí v Bratislave, U sv. Ondreja na Mostovej ulici v centre Ružomberka,
v našom e-shope: www.karmel.sk, alebo objednať cez zásielkovú službu: zasielky@kna.sk, tel.: 02/33 00 27 39

Pápež František sa vyznáva zo svojho vzťahu k umeniu a prezrádza obľúbených autorov

Mám rád veľkých klasikov

Snímka: CTV

Pápež František je známy tým, že pri rozličných príležitostiach poskytuje rozhovory pre médiá. V rozhovore, ktorý v prvom roku pontifikátu poskytol pre jezuitské časopisy odpovedal aj na otázky týkajúce sa jeho vzťahu k umeniu.

V rozhovore so šéfredaktorom *La Civiltà Cattolica* P. Antoniom Spadarom, SJ, sa pápež František vyznáva zo svojho vzťahu k jednotlivým druhom umenia a rozoberá svojich obľúbených umelcov.

CITUJÚC HÖLDERLINA

„Vždy som mal rád autorov, ktorí boli navzájom veľmi odlišní. Mám veľmi rád Dostojevského a Hölderlina,“ prezradil Svätý Otec. V súvislosti s Hölderlinom vyzdvihol najmä jeho lyriku, ktorú zložil pri príležitosti narodenín svojej starej mamy a ktorá je podľa pápeža mimoriadne krásna: „Priniesla mi nielen estetický zážitok, ale aj veľký duchovný úžitok.“ Hölderlinovo laudatio sa končí veršom: *Kiež muž dodrží to, čo sľúbil chlapec.* Táto časť na mladého jezuita Borgolia veľmi zapôsobila, pretože „som mal veľmi rád svoju starú mamu Rózu, a Hölderlin tu pripodobňuje svoju starú mamu Máriu, ktorá zrodila Ježiša. Ten je pre neho priateľom zeme, čo žiadneho človeka nepovažuje za cudzinca“.

Pápež ďalej vzdal hold Manzoniho *Snúbencov*. „Tri razy som prečítal túto knihu,“ prezrádza František, pričom sa k nej opätovne vracia. „Manzoni mi dal naozaj veľa. Keď som bol dieťa,

moja stará mama ma naučila naspamäť začiatok *Snúbencov*,“ spomína si Svätý Otec a spontánne zacituje spomínaný začiatok: „*Rameno jazera Lago di Como, ktoré smeruje na juh, medzi neprerušovanými chrbtami hôr...*“

Z plejády spisovateľov pápež ešte vyzdvihol Gerarda Manleya Hopkinsa, ktorý „sa mi veľmi páčil“.

CARAVAGGIO A MOZART

„Z maliarov obdivujem Caravaggia: jeho obrazy ma veľmi oslovujú. No páči sa mi aj Chagall a jeho Biele ukrižovanie,“ menoval pápež svojich obľúbených maliarov.

V oblasti hudby ho azda najväčšmi oslovil Mozart: „Mám ho veľmi rád.“ Úryvok *Et Incarnatus est* z jeho *Omše C-dur* je podľa Svätého Otca „neprekonatelný“: „Privádza človeka k Bohu! Mozart ma naplnia: nemôžem o ňom rozmýšľať, musím ho precítiť.“ Najväčšmi si pápež Mozarta „vychutná“ v interpretácii Clary Haskilovej.

František prezradil, že sa mu páči aj van Beethoven, najmä jeho prometeovské námety. „Jeho najprometeovskejším interpretom je podľa mňa Furtwängler,“ „fajnšmekerovsky“ dodal.

Pápež František sa vyznal aj so svojej lásky k Bachovi, najmä k jeho Pa-

šiám: „Mám veľmi rád Bachov úryvok *Erbarme Dich*, čo je vlastne *Petrov plač* v pašiách podľa Matúša. Je naozaj pozvňasajúci.“

Svätý Otec si rád vypočuje aj Wagnera, „no na inej úrovni, nie až tak intímne“. Rád ho počúva, ale ako dodal, „nie vždy“. „Najväčšmi sa mi páčila tetralógia Prsteň Nibelungov v podaní Furtwänglera, ktorú uvádzala *La Scala* v päťdesiatych rokoch minulého storočia. Páči sa mi aj Parsifal v Knappertbuschovej interpretácii z roku 1962.“

MILOVNÍK FELLINIHO

Svätý Otec pri svojom vyznávaní sa k umeniu neobišiel ani kinematografiu: „Mali by sme hovoriť aj o nej.“ Jeho azda najobľúbenejší film je Felliniho *Cesta*: „Stotožňujem sa s týmto dielom, v ktorom je implicitná odvolávka na sv. Františka.“ Ďalší film, ktorý pápež radí medzi svoje najobľúbenejšie, je Rosselliniho *Rím, otvorené mesto*. „Za svoju kinematografickú kultúru vďačím najmä svojim rodičom, ktorí ma často brávali do kina. Keď som mal desať až dvanásť rokov, videl som všetky filmy s Annou Magnaniovou a Aldom Fabrizim,“ prezradil pápež.

Svoj vzťah k umeniu zhrnul František nasledovne „Vo všeobecnosti mám rád tragických umelcov, najmä veľkých klasikov. Cervantes vkladá do úst bakalárovi Carrascovi krásnu definíciu na oslavu príbehu *Dona Quijota*: *„Deti ho majú v rukách, mladí ho čítajú, dospeli ho pochopia a starí ho pochvalia. Toto je dobrá definícia klasika.“*

-red-/RV

Albert Schweitzer o svojej hre na organ i o geniálnom skladateľovi J. S. Bachovi

Organista z Lambaréné

Rok 2015 sa mohol pokojne nazvať rokom Alberta Scheitzera – od jeho narodenie ubehlo 140 rokov, od jeho smrti päťdesiat. S menom svetovo známeho lekára a nositeľa Nobelovej ceny mieru sa človeku najskôr vybaví nemocnica v gabonskom Lambaréné, ktorú založil a kde aj 4. septembra 1965 zomrel. Schweitzer však bol aj výborný organista a napísal knihu o stavbe organov a rešpektovanú publikáciu o J. S. Bachovi. Uverejňujeme niekoľko ukážok z jeho vlastného životopisu.

Narodil som sa 14. januára 1875 v Kayersbergu v Hornom Alsasku ako druhé dieťa Ludwiga Schweitzera, duchovného správcu, ktorý slúžil tamojšiemu malému evanjelickému diaspornému zboru. Môj dedo z otcovej strany bol učiteľ a organista v Pfaffenhofene v Dolnom Alsasku a to isté povolanie mali aj jeho traja bratia. Keď som mal päť rokov, začal ma otec vyučovať hre na starý stolový klavír. Otec nevynikal veľkou technikou, ale improvizoval veľmi krásne. Ako sedemročný som prekvapil učiteľku v škole tým, že som jej na harmóniu zahrál chorálnu melódiu so svojimi vlastnými harmóniami. Ako osemročný, sotva mi nohy stačili dosiahnuť na pedále, začal som hrať na organ.

Vášeň pre organ som zdedil po dedovi Schillingerovi, ktorý sa vážne zaoberal organmi a ich stavbou, a podľa matkinho rozprávania výborne improvizoval. Keď prišiel do niektorého mesta, usiloval sa predovšetkým poznať miestny organ. Keď sa staval slávny organ v luzerskej Stiftskirche, vydal sa tam, aby videl jeho staviteľov pri práci.

Ako deväťročný som po prvý raz smel zastúpiť organistu pri bohoslužbách.

ŠTÚDIUM HUDBY

Mojím učiteľom hudby v Mulhouse bol Eugen Münch, mladý organista tamojšieho reformovaného svätoštefanského kostola, ktorý práve prišiel z berlínskej vysokej hudobnej školy, kde ho

uchvátilo vtedy precitajúce nadšenie pre Bacha. Jemu vďačím za to, že som skoro poznal dielo tomášskeho kantora a že se mi dostalo od mojich 15 rokov výborné organové školenie.

V októbri v roku 1893 mi umožnila štedrosť otcovho staršieho brata, ktorý žil v Paríži ako kupec, aby som sa mohol učiť hre na organ u parížskeho organového majstra Charlesa Marie Widora.

Môj mulhouský učiteľ ma pripravil tak dobre, že Widor, keď som pred ním hral, ma prijal za žiaka, hoci spravidla obmedzoval svoje učiteľské pôsobenie a počet poslucháčov organovej triedy na konzervatóriu. Toto vyučovanie malo pre mňa rozhodujúci význam. Widor ma viedol k prehĺbeniu techniky a k úsiliu o dokonalú plasticnosť hry. Zároveň som pri ňom pochopil význam architektonického spracovania hudobného diela.

Hudobnú teóriu som študoval na teologickej fakulte v Štrasburgu u Jacobsthala, Bellermannovho žiaka. Vo svojej jednostrannosti uznával za umenie len predbeethovenovskú hudbu. Ale čistý kontrapunkt sa dal u neho naučiť dôkladne. Som mu za veľa zaviazaný.

U SV. VILIAMA

Veľkou oporou počas štúdia hudby mi bolo, že Ernst Münch, brat môjho mulhouského organového učiteľa, organista u sv. Viliama v Štrasburgu a dirigent Bachovských koncertov, ktoré v chóre Kostola sv. Viliama zaviedol,

ma poveril, aby som na organe sprevádzal kantáty a pašie na týchto koncertoch. Najskôr ma tým tým poveril len pri skúškach, a to v zastúpení jeho brata, ktorý potom počas koncertu zaujal moje miesto. Ale skoro došlo na to, že som hral aj na koncertoch, keď nemohol brat prísť. Tak som sa už ako mladý študent zoznámil s dielami Bacha a mal som príležitosť zaoberať sa prakticky problémom interpretácií Bachových kantát a pašíí.

Kostol sv. Viliama v Štrasburgu sa vtedy považoval za jedno z najvýznamnejších ohnísk Bachovho kultu, ktorý sa koncom 19. storočia šíril. Znamenity znanec diel tomášskeho kantora bol Ernst Münch. Ako vôbec jeden z prvých upustil od modernizujúceho podania kantát a pašíí, ktoré bolo koncom 19. storočia ešte skoro všeobecne bežné, a usiloval sa so svojim malým zborom, ktorý sprevádzal výborný štrasburský orchester, o skutočne štýlove prevedenie. Koľko večerov sme spolu presedeli nad partitúrami kantát a pašíí, zahĺbení do diskusií o správnom spôsobe interpretácie!

VÝUČBA OVLÁDANIA PRSTOV

U Ch. M. Widora som hral na organ, a u J. Philippa, ktorý skoro potom prišiel ako učiteľ na konzervatórium, na klavír. Zároveň som bol žiakom geniálnej žiačky a priateľky Franza Liszta, Marie Jaëllovej-Trautmannovej, pôvodom Alsasanky. Od koncertného živo-

ta sa vtedy už začala vzd'alovať, no aj napriek tomu na krátky čas zažiarila ako hviezda prvej veľkosti. Oddala sa svojmu štúdiu klavírneho úderu, ktorý sa usilovala prebádať fyziologicky. Bol som jej v tom akýmsi pokusným zvieratkom a takto som sa zúčastňoval experimentov, ktoré podnikala spoločne s fyziológom Féréom. Za čo všetko vďačím tejto geniálnej žene!

Prst – to bola jej teória – si musí čo najdokonalejšie uvedomiť, ako sa s klávesou stretáva a stýka. Všetko napínanie a uvoľňovanie svalov od ramena až po špičku prstov si má hráč uvedomovať a ovládať. Musí prekonať všetky neuvedomelé a mimovoľné pohyby. Je nutné zavrhnúť prstové cvičenia smerujúce k čistej „zbehlosti“. Pri každom zamýšľanom pohybe si musí prst tiež uvedomiť, aký tón má docieľiť. Zvukový úder vyžaduje čo najrýchlejšie a čo najľahšie stlačenie klávesy. No prst si musí byť vedomý aj spôsobu, ako stlačenú klávesu zase uvoľňuje.

Pri stláčaní a uvoľňovaní klávesy vykonáva prst aj nepozorovateľne krúživý pohyb a to buď dovnútra (k palcu), alebo von (k malíčku). Ak stisne niekoľko kláves za sebou krúživými pohybmi v tom istom smere, budú dotýčané za sebou nasledujúce tóny a akordy vzájomne organicky spojené. Z obyčajného poradia sa stane vnútorná spojitosť. Tóny vytvárané rôznosmernými krúživými pohybmi sa navzájom líšia. Účelným diferencovaním pohybov prstov a ruky vznikne teda súčasne zvuková diferenciácia i frázovanie.

Aby prst dokázal zachádzať s klávesou stále uvedomejšie a stále intímnejšie, musí svoje dotykový cit čo najväčší vytríbiť. So zdokonaľovaním dotykovej senzibility sa zjemní aj klaviristov cit pre farby tónov a pre farby vôbec.

Tým, že som pracoval pod vedením Marie Jaëllovej, pretvoril som úplne svoju ruku. Svojej učiteľke vďačím za to, že som vďaka účelnému cvičeniu, ktoré nezaberalo mnoho času, stále väčší a väčší vládol svoje prsty, čo veľmi prospelo aj mojej hre na organ.

Philippovo vyučovanie sa pohybovalo viac v tradičných medziach klavírnej pedagogiky, ale tiež mi dávalo neobyčajne veľa a chránilo ma od jednostrannosti Jaëllovej metódy.

KNIHA O BACHOVI

Ch. M. Widor, s ktorým som vždy na jar a často aj na jeseň býval niekoľko týždňov v Paríži, sa mi sťažoval, že vo francúzštine sú o Bachovi len diela, čo o ňom iba hovoria, ale žiadne také, čo

by uvádzalo do jeho umenia. A tak som mu musel sľúbiť, že v priebehu zimných prázdnin 1902 napíšem pre žiakov parížskeho konzervatória štúdiu o podstate Bachovho umenia. Táto úloha ma lákala, pretože mi dávala príležitosť vysloviť myšlienky, ku ktorým som dospel, keď som sa s Bachom teoreticky aj prakticky zaoberal, ako to so sebou prinášalo moje povolanie organistu bachovského zboru u sv. Viliama.

V rokoch 1903 a 1904 som Bachovi venoval všetok svoj voľný čas. Prácu som mal uľahčenú tým, že som vlastnil súborné vydanie Bachových diel, ktoré sa vtedy dalo v obchode zohnať len zriedkavo a len za neobyčajne vysokú cenu...

Bola to vlastne odo mňa veľká odvaha, že som sa pustil do písania knihy o Bachovi! Aj keď som sa na základe rozsiahleho čítania pomerne dobre vyznal v dejinách a teórii hudby, nebol som predsa profesionálne nijakým hudobným vedcom. Mojmým zámerom však vôbec nebolo priniesť nový historický materiál o Bachovi a o jeho dobe. Chcel som ako hudobník hovoriť k hudobníkom o Bachovej hudbe.

Vlastným jadrom mojej práce malo byť to, čo sa v doterajších prácach až priveľmi zanedbávalo, totiž rozbor podstaty Bachovej hudby a jej primeraný spôsob interpretácie. Preto moje dielo podáva biografické a historické okolnosti len akoby na úvod...

MALIAR TÓNOV

Proti Bachovi, ako ho chápali strážcovia čistej hudby, som postavil v svojej knihe Bacha ako hudobníka a maliara. Všetko, čo obsahujú slová textu, ako po stránke citovej, tak obrazovej, chce vyjadriť čo najživšie a najzreteľ-

nejšie prostredníctvom tónov. Predovšetkým sa usiluje tónovými líniami vykresliť obrazy. Ešte väčší ako básnikom tónov je maliarom tónov. Jeho umenie je bližšie skôr Berliozovmu umeniu ako umeniu Wagnerovmu. Ak sa v texte hovorí o stúpaní a klesaní hmiel, o burácaní vetra, o šumení riek, o vlnách jazera, ktoré sa vzdúvajú a klesajú, o listoch, čo padajú zo stromov, o vyzváňaní clivého umieračika, o silnej viere, ktorá kráča pevnými krokmi, a viere slabej, ktorá sa neisto potáca, o poní-

žení pyšných, o šialenej vzbure satana a o anjeloch, vznášajúcich sa v oblakoch nebeských, to všetko vidíme a počujeme aj v jeho hudbe. Bach používa priamo akúsi tónovú reč. V jeho diele sa vyskytujú vždy znovu sa vracajúce rytmické motívy blaženého mieru, živej radosti, prudkého žiaľu a vznešenej bolesti.

PODSTATA BACHOVEJ HUDBY

Úsilie o vyjadrenie básnických a obrázných myšlienok náleží k podstate hudby. Hudba sa obracia k tvorivej fantázii poslucháča a chce v nej živo vyvolať citové zážitky a vízie, z ktorých sama vznikla. To sa jej ale podarí len vtedy, keď ten, kto hovorí rečou tónov, má tajomnú schopnosť, aby hudbou vyjadril myšlienky určitejšie a zreteľnejšie ako zodpovedá jej bežným výrazovým možnostiam. V tom je Bach bezpochyby jedným z veľkých. Jeho hudba je básnická a maliarska, pretože jej témy vyrástli z básnických a maliarskych predstáv. Na ich podklade sa potom rozvíja hudobná skladba do dokonalej architektúry tónových línií. Básnická a maliarska hudba sa tu svojou povahou prejavuje ako gotika premenená na zvuk. Najväčšie na tomto hlboko živom, podivuhodne plastickom a jedinečne dokonalom umení je duch, ktorý z neho vyžaruje. Duša, čo uprostred nepokoja túži po mieri, a tento mier už aj zažila, umožňuje iným podieľať sa na svojom zážitku.

Albert Schweitzer

(Snímky: archív)
(Medzitulky: redakcia)

Úvaha slovenského spisovateľa Antona Hykisha o aktuálnej vianočnej dobe

Príbeh neumierajúcej nádeje

Žijeme vo svete kde príbeh Vianoc sa stal marketingovým artiklom a napomáha zvýšiť tržby obchodných reťazcov. Infantilizované Vianoce prekročili hranice kultúr. V Ázii som zažil vianočné stromčeky nad stohmi tovarov v krajinách kde dominuje islam alebo hinduizmus. Batola komerčných Vianoc sa stalo globálne uznávaným artiklom.

V skutočnosti žijeme vo svete, ktorý je vzdialenejší od posolstva Vianoc ako kedykoľvek predtým. Dvadsiate prvé storočie nie je storočím utopického raja, aký rysovali svetoví lídri po porážke dvoch krvavých totalitných systémov nacizmu a komunizmu. Vysnený svet absolútnej slobody je svetom nepretržitého násillia a zla.

Násillie a zlo existuje od počiatku ľudských dejín. Nikdy však nedosiahlo také všeobecné rozmery a také spoločenské uznanie ako dnes. Sme svedkami masívneho rozkladu hodnôt, ktoré donedávna tvorili základ civilizačne najúspešnejšieho modelu ľudského spoložitia – euroamerickej civilizácie. Práve nové technológie, dôkaz všemocnosti a veľkosti Človeka, výrazne pomohli v deštrukcii základných hodnôt, na akých spočívala úspešná civilizácia Západu. Dve krvavé svetové vojny boli vlastne občianskymi vojnami medzi najvyspelejšími štátmi Západu.

Dve vojny dokumentovali, že takzvané fundamentálne hodnoty sa rozpadli na prach. Masové vraždenie európskych národov medzi sebou ospravedlnili aj intelektuáli či cirkevní hodnostári bojujúcich strán. Práve tí, ktorí mali byť strážcami večne platných hodnôt.

VYMIERANIE EURÓPY

Ani po roku 1945 však nenastal večný mier. Historická skúsenosť nikoho nepoučila. Po pol storočí žijeme vo svete, kde Európa už nie je semeniskom bojov a je formálne zjednotená. To je dobrá správa.

Zlou správou je, že kedysi dynamická Európa sa stáva dodýchavajúcim kontinentom. Stačilo päťdesiat rokov, aby Európa stratila svoju tvár, hrdosť, prameň svojej dávnej sily. Európa vymiera nielen geopoliticky a duchovne.

Európa vymiera demograficky. Magické číslo, ukazovateľ fertility, musí mať hodnotu najmenej 2,2, aby zabezpečil „jednoduchú“ reprodukciu obyvateľstva.

Aritmetika dejín je neúprosná. Ľudský pár, muž a žena, musia priviesť na svet aspoň dve deti, aby nahradili svoj budúci zánik. Ukazovateľ pôrodnosti v Európe predstavuje polovičku tohto magického čísla. Veľké národy Európy, Nemecko a Rusko, vymierajú v rastúcom tempe. O malých národoch ani neveriaci. Jestvujú podrobné štatistiky, o koľko menej bude mať obyvateľov Slovensko, Česko, Maďarsko o dvadsať rokov...

Vymierame. A vymierame z vlastnej vôle a z vlastnej nerozvážnosti. Tí dvaja „nešťastníci“ z vianočného príbehu neváhali priviesť dieťa na svet v maštali na okraji mesta. My máme klimatizované byty aj autá, lietadlá, mobily a Skype, ale nemáme, nechceme mať deti.

BEZ VÍZIE

Podobne je na tom aj celá euroamerická civilizácia. Obe Ameriky, Austrália a Nový Zéland si vyrovnávajú demografický deficit riadenou imigračnou politikou. Európa ešte donedávna si stačila sama. Teraz sme svedkami masovej invázie státisícov a pomaly miliónov migrantov, ktorí zaplavujú Európu. Súčasní politici najkultúrnejších národov Európy, Nemecka a Francúzska, povzbudzujú milióny migrantov iných kultúr, aby vtrhli do Európy.

Žijeme v dobe bez pozitívnych vízií a ideálov. Európa už nemá veľkých štátnikov ako Churchill, Adenauer, de Gasperi, de Gaulle. Vizionári sú mŕtvi. Na ich miesto sme slobodnými voľbami dotlačili do čela Európy malicherných volebných obchodníkov. Krátkozraké úvahy o lacnej pracovnej sile, táranie o integrovaní migrantov, mediálne úsmevy, majú zakryť ich nechť či neschopnosť povedať našim národom skutočnú pravdu: Sme v demografickej kríze, vymierame.

Nehľadáme prirodzené príčiny tohto stavu. Nie sme schopní poskytnúť víziu. Dobrovoľne odstupujeme svoje miesto iným, vitálne dynamickejším kultúram a etnikám. V skutočnosti sa to nazýva zrada vlastných koreňov, vlastnej kultúry, vlastných hodnôt. Je to filozofia Titanicu, myslenie stroskotancov. Žime dnešku, vyzúrme sa dnešný večer a dnešnú noc. Zajtrašok nás nezaujima. Po nás potopa.

NOVÍ PROROCI

Kríza je zjavná, v tom sa zhodneme. V chaose dezorientácie sa darí staronovým spasiteľom. Aj túto úvahu o Vianociach by sme mohli ukončiť lacným záverom, že riešenie krízy je v návrate ku starým osvedčeným hodnotám. Pôsobivým a srdce podmaňujúcim riešením by bol akýsi pomyselný štedrovecný stôl, pri ktorom by zasadli Merkelová, Putin, Obama, František a ešte nezabíť anonymný vodca ISIS, zaspievali by si koledu, zaželali *Merry Christmas* a padli si do náručia. Samozrejme, je to nezmysel. Kresťania by tu veľa nezmohli.

Ponúkajú sa však aj iné riešenia. Húfne vstávajú proroci novej ľavice, nového sekulárneho humanizmu. Predávajú sa nové biblie oprášeného marxizmu. Ktože by pochyboval, že vo svete, kde 90 % materiálneho bohatstva sveta je v rukách len percenta finančných žralokov, jedinou záchranou je odstránenie kapitalizmu? Znovu sa mnohí pokúšame dúfať, že zmena sveta, východisko z krízy spočíva v zmene spoločnosti, tejto akejsi abstrahovanej masy ľudí manipulovanej lídrami.

Zabúdame na lekcie nedávnych dejín. Pokusy o zmenu sveta výmenou inštitúcií, zmenou politického systému sú odsúdené na neúspech. Hoci sú vedené najlepšimi úmyslami, nakoniec sa poväčšine sa menia na diktatúry, na pokusy totálne ovládnuť človeka. Hlásatelia sociálneho inžinierstva by mali budiť oprávnenú nedôveru aj v súčasnosti, v čase veľkej krízy.

HĽADANIE ROVNOVÁHY

Takže čo s Vianocami? Naozaj sú len sentimentálnym rituálom?

„Či neprichádza nad človekom chvíľa, keď nič neznamená?“ pýta sa Korán v súre 76. Nie je človek 21. storočia osamotejši než kedykoľvek predtým? Neprichádzajú chvíle, keď celé mediálne bláznovstvo okolo nás nám lezie krkom a hľadáme niečo iné? Stačí jedna autonehoda, prasknutá cievka v mozgu, spadnuté elektrické vedenie, požiar, zemetrasenie, tajfún... – a zrazu človek nie je. Nejestvuje. Koniec. Basta.

Každý záchvev ľudského srdca, každá túžba vedieť viac o sebe a o okolí, vedie k zisteniu, že sme osamotení, vystavení neznámy silám a hrozbám. náš život nezávisí len od nás. Je tu nepoznaný vesmír. Boh. Akýsi nepoznaný plán. Či večný Chaos?

Od starých indických véd až po najrôznejšie náboženstvá sveta ostávajú otázky, na ktoré človek nevie odpove-

Snímka: archív

dať. Potrebuje pomoc. Oporu. Nádej. Od počiatku ľudstva sa nashromaždilo príliš veľa zločinu, krvi, zabíjania, bezcitnosti. Záhada človeka je záhadou Boha. Zločiny vznikajú v samotnom človeku. Človek stále kolíše medzi zlom a dobrom, medzi nebom a zemou. Priam si žiada stav rovnováhy, vyrovnania. Musí byť pobádaný k dobru a odstrašovaný od zla. Tu kdesi je logika každého náboženstva.

BOH VSTÚPIL DO DEJÍN ČLOVEKA

Skutočný zmysel Vianoc je pripomenutie, že Boh vstúpil do ľudských dejín. Kresťanstvo ako jediné náboženstvo sveta ukazuje, že Boh prejavil ľudskosť nad stavom sveta, nad osamelosťou a bezradnosťou človeka. Nemáme tu do činenia so žiadnym prorokom, prostredníkom, tlmočníkom posolstva. Žiadny Budha, Konfucius, Lao C', Muhammad. Autentický Boh zasahuje priamo. Je to, pravdaže, celkom absurdná a neuveriteľná iniciatíva. Boh prichádza upozorniť svet nie s fanfárkami, hukotom. Božie tajomstvo prišlo v prestrojení. Nenápadne. V akejsi zabudutej provincii Rímskeho impéria. Za okolností, ktoré nezbudili pozornosť sveta, ba ani všetkých kronikárov. Zo štyroch autorov evanjelií iba dvaja sa venujú Narodeniu. Jedine lekár Lukáš sa podrobnejšie venuje vianočnej noci.

Boží výsadok na nepriateľom obsadenú matičku Zem je pozorne utajený. Mnohí mu právom môžu vysloviť nedôveru.

Ozajstny príbeh Vianoc je o mladej žene, ktorá uverí informácii anjela. Mladá žena prijme rizikóvu úlohu priviesť na svet plnohodnotného človeka, ktorý je zároveň označený ako Boh. Snúbenec-tesár uverí žene, uverí ďalšiemu anjelovi a vezme na seba možnú potupu. Príbeh je aj o strachu kolaborantov (Herodes a farizeji), ktorí sa boja, že sa

narodil akýsi nový líder povstania proti okupantom.

OBRÁTENÉ HODNOTY

Boh Ježiš je Bohočlovek. Poľudštený Boh. Nielen prisny Boh židovských starozákonných prorokov a moslimov, ale aj človek so súcitom, radosťou i plačom, odpúšťajúci, uzdravujúci. Dá sa potupne popraviť, cíti bolesť, prosí Otca, aby ho zachránil. Neujde však spod kríža ako ho konštruujú novodobí spisovatelia. Pred dve tisíc rokmi bol stelením bláznivosti a ostáva ním aj teraz. Od začiatku odmietol angažovať sa v politike. Dobré vie, že zmena spoločenských podmienok je druhoradá, ak sa nezmenia samotní aktéri, ktorí spoločnosť tvoria. Nastolil model správania, ktorý umožňuje absolútnu zmenu človeka. Obracia poradie doterajších hodnôt. Určuje nový hodnotový systém na sociologickom nezmysle akým je láska. Láska k blížnemu, láska k nepriateľovi. Je vynálezcom mechanizmu permanentného odpúšťania. Porušuje dovtedajšie základné pravidlá. Na úder sa nemá odpovedať protiúderom. Navrhuje zastaviť reťazovú reakciu úderu a odplaty. To je skutočná revolúcia.

Nuž áno, všetko krásne ideály. Lenže čo tie ďalšie dve tisícky rokov? Vymizlo zlo, vykorenil sa zločin? Pravdaže nie. Lebo človek ostal človekom. Na Vianoce dostal cestovný poriadok, ktorý by ho mohol priblížiť k vyslobodeniu, spásu, šťastiu. Záleží len na človeku, či túto ponuku využije. Dejiny Európy a sveta sú bilanciou úspechov aj neúspechov kresťanstva. Toho vonkajšieho. Ak sa veci sveta zmenili k lepšiemu, je to výsledok súčtu síl zmenečných jednotlivcov. Niet kolektívnej spásy. Je len spása konkrétneho človeka, teba, mňa.

Tvoj život sú tvoje súkromné dejiny. Tvoj vlastný čas. Vnútorne zmena, me-

tanoia, nie je výhra naveky. Je to neustály zápas. Nezmenení ľudia nemôžu vytvárať lepšiu spoločnosť. Tu kdesi je aj omyl s kresťanstvom v politike. Politickej strane nepomôžu kresťanské nálepky. Autor vianočného príbehu nie je tvorca politického či sociálneho modelu. Nie je omietkarom vonkajšej fasády, ale upratovačom interiéru.

CIEĽ PUTOVANIA

Vianočný príbeh je príbehom neumierajúcej nádeje. Spomienka na Ježišovo narodenie sa počas stáročí sformovala do rozmanitých tradícií. Prežil som rozličné Vianoce: v rodnej Banskej Štiavnici, v bratislavskom sídlisku, aj v kanadskej Ottawe, v moslimskej Indonézii či latinskoamerickej Venezuele. Slovenské Vianoce z detstva však ostávajú v duši naveky. Symbolika rodinného stola, kde sa prestiera aj pre neprítomného či zomrelého, solidarita, láska, vzájomné obdarúvanie, rozžiarené detské tváre, spoločná modlitba, Polnočná omša – to všetko pomáha pochopiť veľkosť Narodenia. Nie vždy, v každom čase a na každom mieste sa darí vyčariť zvláštnu atmosféru.

Štedrý večer by nemal byť sentimentálnym útočiskom, nostalgiou včerajška.

Snímka: wikipédia

Mám pred sebou vianočnú pohľadnicu. Postavičky vo vysokom snehu kráčajú do vršku do kostolíka na polnočnú. Ďaleko od ruchu uponáhľaného sveta. Ľudia prekonávajú stúpanie, predierajú sa snehom, zanechávajú stopy, zadýchaní postupujú k vrcholu, kde je správa o Narodení a spásy. Slovenské Vianoce.

Mať cieľ putovania, prekonať prekážky, zanechať stopy.

Vianoce sú krásne, lebo sa opakujú.

Vianoce znamenajú nádej, že aj o rok príde jar, leto a zima a nové Vianoce.

Cesta k vrcholu sa nekončí. Každý rok spomíname, že prišiel On a treba sa zmeniť.

A On príde aj tento rok.

Prijmeme ho?

ANTON HYKISCH

(Úvaha vyšla v *Slovenských pohľadoch* 12/2015, uverejňujeme ju s láskavým povolením redakcie i autora)

(Medzititulky: redakcia)

Nadácia Antona Tunegu Vám ponúka

knihy, ktoré patria
do vašej knižnice

**OBJEDNAJTE
UŽ TERAZ!**
www.tunega.sk

PUTOVANIE RELIKVIÍ SV. TERÉZIE Z LISIEUX

10. 1. 2016 NEDEĽA

BRATISLAVA – PETRŽALKA – KOSTOL SEDEMBOLESTNEJ
PANNY MÁRIE
BRATISLAVA – DÓM SV. MARTINA
NOC – KOMUNITA KRÁĽOVNEJ POKOJA MOČENOK

11. 1. 2016 PONDELOK

NITRA – DOLNÉ MESTO – FARSKÝ KOSTOL
NAVŠTIVENIA PANNY MÁRIE
NITRA – KLOKOČINA – FARSKÝ KOSTOL SV. GORAZDA
NOC – SLUŽOBNICE DUCHA SV. USTAVIČNEJ POKLONY
NITRA – ZOBOR

12. 1. 2016 ÚTOROK

STARÉ HORY – BAZILIKA NAVŠTIVENIA PANNY MÁRIE
BANSKÁ BYSTRICA – KATEDRÁLA SV. FRANTIŠKA XAVERSKÉHO
NOC – SESTRY BOŠÉ KARMELITÁNKY DETVA

13. 1. 2016 STREDA

DETVA – FARSKÝ KOSTOL SV. FRANTIŠKA Z ASSISI
LUCENEC – FARSKÝ KOSTOL NAVŠTIVENIA PANNY MÁRIE
NOC – RODINA PANNY MÁRIE STARÁ HALIČ

14. 1. 2016 ŠTVRTOK

ROŽŇAVA – KATEDRÁLA NANEBOVZATIA PANNY MÁRIE
NOC – SESTRY BOŠÉ KARMELITÁNKY KOŠICE

15. 1. 2016 PIATOK

GELNICA – FARSKÝ KOSTOL
NANEBOVZATIA PANNY MÁRIE
KOŠICE – SEMINÁRNY KOSTOL
SV. ANTONA PADUÁNSKEHO
NOC – BRATIA BOŠÍ KARMELITÁNI LORINČÍK

16. 1. 2016 SOBOTA

MICHALOVCE – KLÁŠTOR SV. TERÉZIE Z LISIEUX,
KONGREGÁCIA DCÉR BOŽSKEJ LÁSKY
VRANOV NAD TOPĽOU – BAZILIKA MINOR
NARODENIA PANNY MÁRIE, PAVLÍNI
NOC – KLAUZÚRNE REDEMPTORISTKY
VRANOV NAD TOPĽOU

17. 1. 2016 NEDEĽA

PREŠOV – GRÉCKOTATOLÍCKA KATEDRÁLA
SV. JÁNA KRSTITEĽA
PREŠOV – SEKČOV – FARSKÝ KOSTOL KRISTA KRÁĽA
NOC – KLAUZÚRNE REDEMPTORISTKY KEŽMAROK

18. 1. 2016 PONDELOK

KEŽMAROK – BAZILIKA MINOR SV. KRÍŽA
POPRAD – KONKATEDRÁLA SEDEMBOLESTNEJ PANNY MÁRIE
KRÁTKA ZASTÁVKA – NEMOCNICA VYŠNÉ HÁGY
NOC – KOMUNITA BLAHOŠLAVENTIEV OKOLIČNÉ

19. 1. 2016 ÚTOROK

RUŽOMBEROK – FARSKÝ KOSTOL SV. ONDREJA
NOC – KOMUNITA SESTIER SATMÁROK RUŽOMBEROK

20. 1. 2016 STREDA

NÁMESTOVO – FARSKÝ KOSTOL SV. ŠIMONA A JÚDU
TRSTENÁ – FARSKÝ KOSTOL SV. MARTINA
NOC – FARSKÝ KOSTOL SV. JOZEEA KRIVÁ NA ORAVE

21. 1. 2016 ŠTVRTOK

ŽILINA – KATEDRÁLA
ŽILINA – SOLINKY – FARSKÝ KOSTOL DOBRÉHO PASTIERA
ŽILINA – VLČINCE – FARSKÝ KOSTOL SEDEMBOLESTNEJ PANNY MÁRIE
NOC – FARSKÝ KOSTOL SV. JAKUBA KYSUCKÉ NOVÉ MESTO

22. 1. 2016 PIATOK

TURZOVKA – FARSKÝ KOSTOL NANEBOVZATIA PANNY MÁRIE
TRENČÍN – SÍDLISKO JUH – FARSKÝ KOSTOL SV. RODINY
NOC – KOMUNITA KRÁĽOVNEJ POKOJA RADOŠINA

23. 1. 2016 SOBOTA

TRNAVA – KATEDRÁLA SV. JÁNA KRSTITEĽA
NOC – FRANTIŠKÁNI TRNAVA

24. 1. 2016 NEDEĽA

BRATISLAVA

Vianočná prosba básnika: Nezobúdajme deti predčasne do sveta dospelých

Prosba k dospelým

V roku 1965, sa básnik MILAN RÚFUS vo vianočnej eseji zamýšľal nad detstvom a vzťahom dospelých k svetu tých, „ktorí v ňom majú tak nepretržite blízko od smiechu k slzám a pri každej vete od vzrušenia kričia“. Keďže básnikov smutnopravdivý, „rúfusovsky“ pohľad je aj po päťdesiatich rokoch vysoko aktuálny, uverejňujeme celú esej.

Hádam si to dostatočne neuvedomujeme, ale sviatkom, ktoré práve sviatime, kraluje dieťa. Po všetky tieto dni, z roka na rok, už takmer dve tisícročia díva sa jedna civilizácia na ten istý obraz Svätej rodiny. V strede toho obrazu ako ťažisko jeho osi – svietia dojímavé drobné jasle a v nich tielko dieťaťa. V nich alebo na lone rodičky, na ktorej tvár vyžaruje z neho toľko nežnosti a láskavého jasu, akoby kolísala na kolenách samotné slnce, počiatok a zdroj života.

Je preto takmer nemožné nemyslieť práve v týchto dňoch na deti, na ich svet, na ich čarovný živý spánok, z ktorého sa raz zobudia do trpkého času im, ktorým tieto sviatky patria a ktoré vládnu nad nimi.

ŽE VRAJ KOLÁČE...

Prichádza mi na myseľ takáto príhoda z detstva. Bývalo to na rozhraní medzi aprílom a májom. Na poriadnu trávu bolo toho ešte trochu málo, ale blato už bolo ako stvorené pre lastovičie hniezda. Voňalo dažďovou vodou a korieňkami tráv, poddajné, vlašné rozostupovalo sa pod prstami nôh, presne tak, ako bolo treba na ten neopakovateľný pocit, priliplo, potom sa znovu rozostúpilo, ani príliš dotieravé ani príliš ľahostajné voči detským nohám.

V takom čase hrávali sme sa na čosi, čo vždy nejakým spôsobom súviselo s blatom. Istého dňa, neviem už, či to bolo z núdze alebo pre momentálnu veľkorysosť, zapríčinenú jarným slnkom, hrali sme sa spolu s dievčatami.

Prichádzali sme odkiaľsi zďaleka a dievčatá nám na privítanie piekli z blata koláče. Ešte dnes by som si vedel vybaviť pomyselnú chuť hraného koláča:

chuť skladajúcu sa z jarnej vône blata a predvianočnej vône čerstvých koláčov, magickú chuť ilúzie. Zabratí do hry ani sme nezbadali akéhosi druháka, ktorý na nás znežrady zakričal: že vraj koláče! Somári, veď je to obyčajné blato!

Už sa nepamätám, či sa to skončilo bitkou alebo ostalo len pri prezývkach. Viem iba, že sme sa tú hru už potom akosi nemohli ďalej hrať. Prišiel na nás trápny pocit zahanbenia a zároveň pocit krivdy, aký mávajú dospelí ľudia, keď im niekto nevinne ublíži a zneužije ich vieru.

PRIČASTÉ VOLANIA

Táto príhoda mi v našich časoch prichádza na myseľ veľmi často. Veľmi často sa mi totiž zdá, že zo všetkých strán počujem dospelých, ako pokrikujú na deti: blázonkovia, veď je to len obyčajné blato. Veď je to len taká povera, neverte tomu, to je hanba!

Volá sa veľmi často. Niekedy ostrým hlasom, niekedy s láskavosťou, volá sa stále. S pramalou úctou ku svetu maličkých. Počínáme si v tomto svete ako dobyvatelia: likvidujeme, zaberáme, reformujeme. Voči jeho zvukom a farbám sme trápne hluchí. Vyzerá to občas tak, akoby dnešní deti boli celkom prvou generáciou detí na svete a dnešní dospelí sa už narodili dospelými; tak málo si zapamätali zo seba samých, tak

málo rozumejú vlastným deťom. Nepretržite ich poučujeme, učíme, zoznamujeme, vkladáme do nich informácie o takzvanom reálnom svete, to znamená o svete, ako ho vidíme svojimi prakticisticky podmienenými, opotrebovanými očami.

A pritom všetkom celý jeden vesmír v človekovi, priestor, ktorý sa nikdy nedal zaľudniť priamymi informáciami, usmerňoval sa vždy sprostredkovane, práve to nevypočítateľné v človeku, kde oveľa väčšiu dôležitosť má rovnováha než jednostranné hromadenie informácií – to všetko ostáva zverené náhode, to zvláštne miesto v nás, kde ilúzia má práve takú hodnotu ako opis reálneho, kde ilúzia dokonca prechádza reálno a sprostredkuje v budúcnosti jeho poznanie i radosť z neho. Úzkoprso, ako nejakej trestuhodnej úchyľky sa bojíme múdrej ilúzie, fantázie svojich detí, všetkého, čo nemožno stretnúť za rohom, cestou do školy alebo do najbližšej samoobsluhy.

SKORÉ BUDENIE

Horlivosť našich obáv je podozrivá. Alebo máme sami v sebe otvorené účty s ilúziou a tvrdohlavo hovoríme svoje nie, kryjúc sa pritom za drobné chrbátiky detí. Alebo – a to je pravdepodobnejšie a horšie – myslíme to úprimne, obklopení svojou príliš prakticistickou dobou a tak, ako svoje deti každé ráno

» »

pred náhlivým nástupom do práce nedospaté budíme a nesieme do škôlok, tak ich predčasne zobudzame do svojho sveta a príliš ním pohltení, vnucujeme im svoje predstavy o ňom, málo tolerantní k ich vlastným predstavám. Dávame im hračky, ktoré sú vernou kópiou našich starostí, nástrojov, prístrojov, zariadení. V ich časopisoch pokladáme za dôležité dávať im dobré rady, alebo podať im prierez elektronickou lokomotívou ako takne prisvedčiť dieťaťu, že je v ňom i vo svete niečo nevysloviteľne zázračné a nebrať mu tento pocit, pretože je prirodzenou súčasťou jeho videnia: pocit tajomstva, pocit očakávania, svet prekrásnych omylov, bez ktorého by sme boli iba unavenými robotmi.

Robíme takto nepretržite, nepremýšľajúc nad tým. A z času na čas sa potom cítime byť zaskočení pätnásťročnými, je nám úzko z toho, ako sa bránia i žalujú svojim exaltovaným cynizmom, ako po večeroch doslova i obrazne vydávajú ovocie poznania, prepádajúci sa do prázdna v sebe, ktoré v nich ostalo po niečom, čo sme im zabudli alebo nevedeli dať.

DIEŤA A STARNUTIE

Čo je to dieťa? Nepretržitá prítomnosť zázraku, pocit dôvernej nekonečnosti, sviežosť a čistota zmyslov, schopnosť jednoty, závideniahodného stotožnenia sa s tým, čo obklopuje, schopnosť vidieť napríklad v lieskovom kríčku vysokú zelenú nesmiernu klenbu, uchopiť jeden z jeho lístkov tak, ako ho nie je schopná opísať ani najpodrobnejšia botanika, splynúť s jeho podstatou, mať v sebe odrazu drsnosť jeho povrchu aj jeho trochu trpkastú chuť a vôňu, a to všetko akoby mimochodom, bez priameho pozorovania; svet v ktorom je zázrak prirodzeným úkazom, obsiahnutý vo všetkom, v každom predmete, pretože tu, ak to tak možno povedať, sa myslí zmyslami, priamo.

A pozrime sa na rub našich predností. Čo je starnutie? Svet je čoraz menší a všednejší. Obnosený, menej vzrušujúci. Jedného dňa prídete na to, že onen lieskový krík je vlastne zakrpateným porastom s vyprahnutou pôdou a riedkou trávou pod sebou. Nechápate, ako ste v ňom mohli vidieť nedozieru klenbu. Jeho list vám už nič nepovie. Trochu vám je za ním ľúto. Vlastne dosť ľúto.

VÝSADA SLABOSTI

Čoraz menej ste schopní dostať sa zo seba. Obrovský dostredivý pohyb vás vtlačá do seba, každého osobitne. Viete

toho o jednotlivostiach čoraz viac, ale nerobí vás to šťastnými. Čoraz viac viete o skladbe a čoraz menej ste schopní spievať.

Pochopte teda, že pred svetom dieťaťa sú vaše prednosti súčasne vašim nezmeniteľným nedostatkom a jeho slabosti sú zároveň jeho výsadou, krehkou a ľahko napadnuteľnou.

Tu, na konci detstva, sa obyčajne začína to, čo potom človeku akosi sústavne nevychádza, tu niekde sa stratí súvislosť a pokračuje sa naslepo, jednostranným hromadením, tu sa čosi neorganicky preruší a potom ostáva v človeku nedotvorené, ako prázdno po niečom, zaplnené náhodným haraburdím, zmenšené na chladnú pudovú podstatu a pár povier, ktoré sa tvária osvietene. Nie náhodou sa najcitlivejší z dospelých v čudnom nepokoji ustavične vracajú k tomuto miestu svojho života, v snahe zachytiť aspoň pár zvukov zo stratenej hudby, aspoň pierko zo stratných krídel, nie kvôli sentimentálnej nostalgii, ale preto, aby lepšie rozumeli sami sebe a tomu, čo žijú.

POZHOVEJME IM

Pochopte, prosím, svoje deti: nemáte pred sebou hlupáčikov, ktorých jedinou záchranou je čím skôr sa vám podobať. Máte pred sebou iný svet. Taký svojprávnny a krásny, ako svet z inej planéty. Nemáte dôvod pohrdáť jeho zmyslosťou. Tí, ktorí v ňom majú tak nepretržite blízko od smiechu k slzám a pri každej vete od vzrušenia kričia, sú vlastníkmi tajomstva, vám už neznámeho.

Nerozbíjajte im ho, nesmejte sa im preň. Nezobudzajte ich príliš zavčasu.

Čaká ich potom dlhý, dlhý deň prísneho a trpkého ľudského údely. Pozhovejme im ešte chvíľočku a venujme im krásnym, túto malú báseň.

Deti

*Zajedno s nimi, menší bratia zvierat.
Vedia ešte, čo my už nevieme.*

*Len priezračnú a čistú vodu pijú.
Smeť odfúknu a vyvrhnú špinu.
Hlavičky na tráve
a zväčša ležiac pritom,
jak nemocného počúvajú svet.*

*Čo povie im, to nikdy nevyzradia.
Nosia to pod košielkou ako jablká
zo susedného stromu.*

*Potroche začnú smutniť. Tušia deň,
keď z každého z nich odchádza
malý princ na koni a odnáša si šezlo
i jablko.*

*To už je vlastne koniec.
Čo potom príde, už sa opakuje,
na ľudskú mieru od počiatku dané.
To postavenie mimo hry.
A únava. A úzkosť...*

(Medzitulky a odseky: redakcia)
(Snímky: Pixabay)

Zvony detstva

Majster MILAN RÚFUS vo svojej *Prosbe k dospelým* hovorí, že „sviatkom, ktoré práve svätíme, kraluje dieťa“. Básnikova citlivá duša, sama poznačená údelom dieťaťa, vyspievala nejednú báseň o deťoch, pre deti, ale aj o nich pre nás dospelých. Venujme si niekoľko jeho veršov, no nie ako nostalgickú spomienku, ale ako hold nevinným.

Správa o stave detí sveta

Doznela správa.
Plakal by som krvou.
A viedol s kýmisi hrubé hovory.
Čo je to bytie? Nepohne ani brvou,
ak vlastné mláďa na smrť umorí.

Telička detí –
jak mandle rozkrojené
svetlučko biele –
idú do šera.
Zadupávané slepým krokom zeme,
čo narodené vzápät' požiera.

Alebo byť a nebyť je to isté?
Len tak to zmäkčíš, človek?
Takto len?
Ten zákon, v ktorom na jar prýchne lístie
a jeseň býva horká ako blen.

Zelený hrášok, naslepo rozsýpaný,
korianky púšťa poz zub pandravám.
Všetko som, Bože, prijímal z Tvojich
dlaní.

A teraz hlasno odvrávam.

Zuzana

Zuzana značí ľalia
v pradávnej hebrejčine.
Dievčatko, veď to viem i ja.
Si azda niečo iné?

Čo s nami láska porobí?
Tá hviezda nad priepasťou,
púť do víťaznej poroby,
do služby, čo je slasťou.

Nebom mi daná, si môj štít,
pre dušu kôrka chleba.
Nevedel by som, ako žiť,
keby mi Boh vzal teba,
ľalia poľná, ty môj žiaľ
i radosť, ktorá chce ťa.

Až ten, kto mnoho miloval,
vie, čo je to – mať dieťa.

Dieťaťko spí

Iba zo sna plače,
zo spánku sa smeje.
Nedelí ho na noc
ani na dničky.
Už sa narodilo,
ešte u nás nie je.
Dokončieva veľké
ticho z mamičky.

Už sa narodilo
človekovo dieťa.
Začína sa spánkom
a len tu a tam,
na mátožnú chvíľku
býva hosťom sveta.
Pozrie sa naň, zaspí,
nenáhli sa k nám.

Už sa narodilo,
ešte nie je doma.
Na polceste do nás,
samo, bez ľudí.
Spí a spí a nevie.
Nevie, aké to má.
Kam sa po tom veľkom
spánku zobudí.

Odkiaľ...?

Odkiaľ si prišla taká, aká si?
Kto ťa mi, kadial', za mnou poslal
takú?
V ukazováčku kľúče od zázraku
a na malíčku prsteň od krásy?

Iskierky krešiem – slovom o čelo,
a každá z nich je voči tebe malá.
A čo by trikrát viacej bolelo,
už neutíchnu moja krotká chvála

na svetlo, čo mi svieti z tvojho tielka,
keď slabikujem nepoznanú zvesť.
Odkiaľ ju nesieš, moja živiteľka?
Odkiaľ ho máš, ten balzam na bolesť?

Tam hore u vás

Tie črepy z vázy,
ktorú zvalil,
mi jeho hlasom žalovali:

Váš svet
je nám len pre oko.
No našim rúčkam vysoko.

Vysoko stôl,
i váza, miska,
(čo to len v nich
tak čudne blýska?).
Vysoko kľučka na dverách.

Len mamičkina zástera
je dolu u nás,
tá je nízko,
vždy bezpečná
a stále blízko.

No prečo sa tak neblýska
ako tá váza neblízka?

Ach veľkí ľudia,
pomôžte nám,
ktorí sme vám len po kolená
jak jarná riečka v koryte!

Nehovoria ti moje slzy,
ako nás vábi,
ako mrzí –
čo to tam hore robíte?

Pamätníček

Maľovala si pamätníček
a dala mi ho ako dar.

Ošetrujem ten jarný kľíček,
nehodný jeho hospodár.

Čože sú pred ním moje vrásky?
Jazdec, čo kríva za koňom.

Uznala si ma hodným lásky.
A tak si pre mňa zákonom.

Ktokoľvek ublížil by jednému z mojich maličkých

Je to vždy tam
jak jazva na dlani.
Presné ako už všetky Božie deje.
Zamknuté stále na jediný spust:

Oni len, prostí – sú.
My sme z nich skúšaní.

A taký z nás,
čo u nich neusepeje,
sám vplyvne sa z Božích úst.

Ty a ja

Nevstúpil som do tvojho domčeka
a nevstúpim. Veď kto mi dovolí.
Či mi v ňom žiješ?
Taká ďaleká i blizučká...

Ja Bohu po vôli
žijem, čo nám je dané zhora žiť,
a milujem ťa do tej dialľavy.

Občas ma ako vlna zaplaví
nežnosť, s ktorou si neviem poradiť.
Nalieha na mňa, až si vymusí
drobnučkú báseň, tá jej ulľaví.

Chvíľočku si mi blízko, chvíľu si
ďaleko od nás, anjel túlavý.

Detský rok

Končí sa to. Zima balí.
Odchádza jej vláčik.
Už sa lesknú na obzore
blanky jarných múch.
Keby hrudy krídla malí,
boli by z nich vtáci.
Tak sa všetko tlačí hore,
tak už vonia vzduch.

Ale vy ste predsa samí
králi živlov zeme.
Kvôli vám je dýždnik, vietor,
slniečko i mráz.
Nad všetkými počasiami
živým sníčkom drieme
vaše nebo.
Jar i leto
čaká iba vás.

Kvôli vám i zima hreje,
letná vlaha parí,
jeseň trúsi zlaté smeti,
ku vám chodí jar.
Vám je jedno, čo sa deje
v našom kalendári.
Nad krajinou roka sviati
stále vaša tvár.

Opýtala som sa

Opýtala som sa
speváčikov z vrby:
„Mňa uštipla muška,
mamičku to svrbí.

Mne ochorie hlávka,
mama preto plače.
Keď ja bývam rada,
mama ešte radšej.

Mňa poštekli tráva,
mamička sa smeje.
Tak čo sa to s tými
mamičkami deje?

Ja ostanem sama,
mam sa mi bojí.
Ako je to všetko,
vtáčikovia moji?“

Zľahka, zľahúčka...

Svätým žiaľom dieťa domov bolí,
keď ho rodič hlasno zarmúti.
Túla sa a chodí po okolí,
biela sviečka v tichom vzplanutí.

Zabúda to v nebotyčnej tráve,
už mu kreslí urazený cit
chvíľočku, keď, trochu nedočkavé,
bude môcť tú krivdu odpustiť.

Potom jeho veľké malé žiale
poberú sa svojou cestičkou.
Začne svitať... usmieva sa, ale
slzu ešte vytrie pästičkou.

Dcérke

Sestrička osudu,
keby si vedela,
ako ma dojíma
tvoja tvár anjela.

Tvár mimo poznania,
a predsa, čudný Bože,
akoby poznala
už viac, než človek môže.

Obdarovaná tým,
čo nám je odopreté,
stvorila Boží svet
na ľudskom strohom svete.
A postavila chrám
a je v ňom jeho svätou.

Prezrad' mi, Bože, koľko máš
vo svete takých svetov?

Modlitba za dieťa

Pár krásnych jari nám pred očami
klíčia.
Kým ľudský údol zložia do hlávky.
Nechodia – bežia,
nehovoria – len kričia.
A vybuchujú – živé prskavky.

Detičky ľudí, škovránky v Božom poli.
Čože to pijú z Jeho stupaje?
Že pod ich košieľkou
čo bolí, dvakrát bolí
no radosť trikrát mocná je.

Počuješ v noci hrmot ťažkých vlakov
do Osudu, čo všade nájde ťa.
Ožlieš všetko –
vzduch, vodu, zver i vtákov.
No pomodlíš sa vrúcne za dieťa.

Tak dlho si ho na ramenách nosil,
až sám si ostal v jeho náručí.
A ak si dávno Boha nepoprosil,
aj modliť sa
ťa ono naučí.

Čo s tým...

Rovnako blízke peklu ako raju
je to, čo z bytia čas k nám dovanie.
Čo s tým,
ak múdri dary nevracajú,
poďakujú sa, príjmu pozvanie...

A byť je dar.
Veď akokoľvek ťažká
by bola chvíľa,
prosiš: ešte príd'!

Nič nebudeme vracat', moja láska.
Nič, moja milá.
Budeme to žiť.

Zvony detstva

Vždy príde deň, keď deti zjedia kľúč
od dverí tajomstva. Už ho nevrátia.

Už ho nevydajú, už v nich zapadá čo
deň to hlbšie a neprekročia prah
zavretých dverí už nikdy viac. Tú čiaru,
za ktorou jedenie sa stáva vedením.

Už nikdy viac. A z ukradnutých zvonov
špina čas razí falšované mince
a kupuje, čo z detí ostalo.

Tak umierame všetci pred tou bránou.
Tak na Hromnice občas mrznú psíky:
v mrazivej noci na prah kladú hlavu
a oči stále na kľučke...

Nad knihou kardinála Jána Chryzostoma Korca, SJ, *Ježiš zďaleka a zblízka*

Ježiš zďaleka a zblízka

Literárne dielo kardinála Jána Chryzostoma Korca (1924–2015) je už uzavreté, jeho pôsobenie na vnímavého čitateľa však pretrváva. Je balzomom na dušu, osobitne v dnešných časoch, poznačených roztrieštenosťou, neistotou a malovernosťou. Je zdrojom poučenia a inšpirácie, ako aj stálou výzvou na uplatňovanie kresťanských princípov v každej oblasti života.

Kardinál Korec patrí k najvýraznejším osobnostiam cirkevného a verejného diania na Slovensku v posledných desaťročiach. Ako čítame na prebale recenzovaného vydania: „Toto miesto si vydobyl svojou neochvejnou láskou k pravde a spravodlivosti, ktorú prejavoval v časoch, keď za to hrozilo prenasledovanie a žalárove.“

Mimochodom, knihu vydala Archa, vydavateľstvo KC VPN (Koordinačné centrum Verejnosti proti násiliu), v pozoruhodnom a úctyhodnom náklade 60-tisíc výtlačkov. Áno, bolo to obdobie veľkého nadšenia i hladu po duchovnej literatúre. Teraz, po štvrtstoročí, musíme konštatovať, že pominul nielen onen hlad, ale aj nadšenie.

STÁŤ NA DEJINNEJ PÔDE

Knihou načrtáva jasný obraz Ježiša Krista, jeho osoby a pôsobenia, a to na pozadí duchovných dejín ľudstva. Autor nám predkladá symbiózu viery a rozumu, hovorí o svedectvách Svätého písma, o živom svedectve Cirkvi, aj o svedectvách histórie. Pripomína hodnovernosť svedkov, historickú spoľahlivosť evanjelií a tiež mimobiblické dokumenty, ktoré potvrdzujú, že Ježiš skutočne žil: „Hovoriť o Ježišovi značí stáť pevne na dejinnej pôde.“ Oproti tomu poukazuje na nezmyselnosť a podvodnú účelovosť tvrdení „v mene vedy“, ktoré nás chcú presvedčiť o tom, že Ježiš je vymyslenou postavou.

V týchto súvislostiach autor zdôrazňuje odvahu a rýdzosť apoštolov, pevnú vieru prvých kresťanov a silu rodiacej sa Cirkvi, ktorá mohla mať základ len vo vernosti pravde – v Pravde samotnej. Ježiš Kristus sa nestráca v prítomí dejín: „Proroctvá sa naplnili. Napl-

Antikvariát

nili sa v Tom, ktorý bol očakávaním izraelského národa a v ktorom mali byť požehnané všetky národy sveta.“

VŠETKO SMERUJE K BOHU

Boh je *Deus absconditus*, skrytý Boh, no Ježiš ho dôverne pozná, zjavuje nám ho a ukazuje nám cestu k nemu. Ježišov život presahuje ľudské dimenzie. Ak by bol Ježiš len človekom, nemohli by sme ho pochopiť, lenže v ňom a skrze neho všetko smeruje k Bohu.

Kardinál Korec aj tu vyjadruje presvedčenie, že svet nie je bezduchým mechanizmom, ale prejavom Božej vôle. Človek, ktorý sa oprie o Krista, svoj život neprehrá!

Pravdaže, z toho vyplývajú vážne dôsledky: „*Ježiš je nielen sám čistý, lež aj vracia čistotu iným..., prejavuje a dosvedčuje, že v ňom je prítomná svätosť Božia.*“ Prijatie či neprijatie Ježiša Krista je otázkou života a smrti, otázkou večnosti.

Autor prosto, úprimne, no s hlbokým zaujatím píše: „*Keď myslíme na toto všetko, zdá sa nám, že nevládzeme ďalej myslieť.*“ Nastupuje viera a milosť, bázeň voči Tajomstvu.

Tak či tak, hoci nedokonali a hriešni, vo viere vyznávame: „*Ježiš je natrvalo slávou sveta. Ježiš žijúci v Cirkvi je nádejou sveta.*“

Snímka: Jozef Sedlák

ZACIELENIE NA PODSTATU

Naznačili sme už, že autor spája Ježiša s celými dejinami spásy, aby bola zrejmá nadčasovosť a univerzálnosť jeho posolania. Ak vnímame tento dejinný oblúk v celistvosti, od počiatkov ľudstva cez dnešok až po koniec časov, môžeme plnšie prijať Ježiša ako Krista, Syna živého Boha.

Táto kniha nám osvetľuje postavu Ježiša Krista vskutku „zďaleka a zblízka“, z viacerých zorných uhlov: očami viery, skúseností, poznania... V zhustenej forme, ktorú autor uplatnil, vidíme zacielenie na podstatu, na to, čo je naozaj dôležité. Keď myslíme na zmysel života, tak zákony a systémy sú druho-radé, predovšetkým vnímame tajomstvo tvoriaceho Boha. Kardinál Korec aj tu vyjadruje presvedčenie, že svet nie je bezduchým mechanizmom, ale prejavom Božej vôle. Človek, ktorý sa oprie o Krista, svoj život neprehrá!

JÁN MARŠÁLEK

Ján Chryzostom Korec: *Ježiš zďaleka a zblízka*, Bratislava, Archa, 1990

Predplaťte si

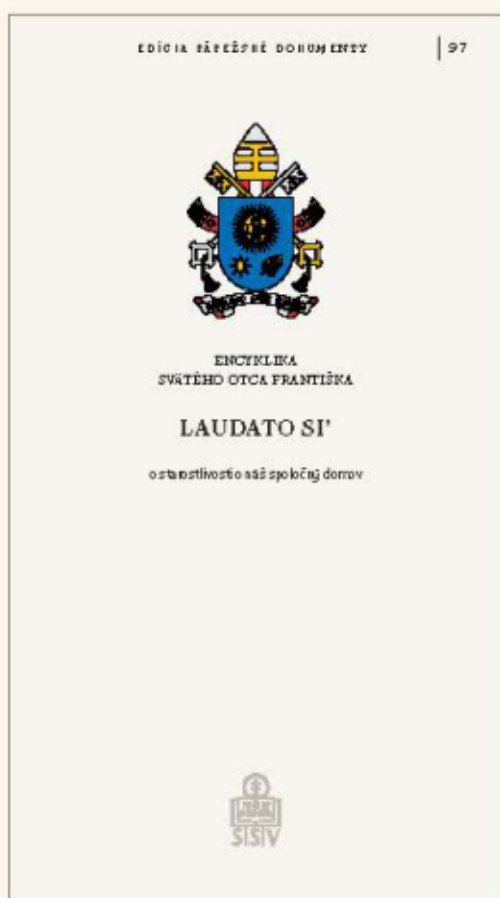
VOX

na rok 2016

NOVÁ ENCYKLIKA

František

Laudato si'

O starostlivosti o náš spoločný domov

Vo svojej najnovšej encyklike sa pápež František venuje ochrane stvorenia a starostlivosti o životné prostredie. Upozorňuje na skutočnosť, že ekologická kríza a sociálna nerovnosť navzájom úzko súvisia, pretože správanie ľudí v jednej časti zeme ovplyvňuje život obyvateľov v inej časti planéty. Hovorí o „kultúre vyhadzovania“ a zdôrazňuje našu zodpovednosť za budúce generácie.

brožovaná, 152 strán, **4,90 €**

členovia SSV 4,17 €

„Dnes však nemôžeme neuznať, že skutočný ekologický prístup sa vždy stáva sociálnym prístupom, ktorý musí v diskusiách o životnom prostredí integrovať spravodlivosť, aby bolo vypočuté volanie zeme aj volanie chudobných.“ LS 49

-15% PRE ČLENOV
SPOLKU SV. VOJTECHA

Kníhkupectvá Spolku sv. Vojtecha: Banská Bystrica, Bratislava, Čadca, Košice, Malacky, Michalovce, Nitra, Partizánske, Prešov, Prievidza, Púchov, Rožňava, Ružomberok, Snina, Spišská Nová Ves, Šaštín, Topoľčany, Trenčín, Trnava, Tvrdošín, Žilina

Objednávky: ☎ 033/590 77 18; ✉ objednavky@ssv.sk; www.ssv.sk

Chcete potešiť
vašich blízkych?

Objednajte im časopis

VOX

a stanete sa členom
Klubu časopisu

VOX

Objednávky:

vox.zdruzenie@gmail.com 0918 472 420

Objednajte si
dvojtyždenník o náboženstve a kultúre

VOX

Celý ročník
si môžete objednať

kedykoľvek v priebehu roka.

Neprídete tak nielen o jednotlivé čísla, ale ani o prílohy.

**Ročné predplatné je 10 eur,
polročné 6 eur.**

Do správy pre prijímateľa kvôli identifikácii platby

uved'te

priezvisko a adresu

VOX

Dvojtyždenník o náboženstve
a kultúre

Vydáva Rada pre vedu, vzdelanie
a kultúru KBS

Adresa redakcie: Dvojkřížna 4,
821 06 Bratislava
ISSN 1339-3634

Vychádza dvojtyždenne v pdf podobe.
Cirkevný cenzor: ThLic. Zdeno Pupík, PhD

Šéfredaktor: Mgr. Pavol Prikryl
tel. +421 915 793 811,
e-mail: vox@prikryl.sk,
prikryl62@gmail.com

Predplatné si je možné objednať
e-mailom alebo telefonicky:
vox@prikryl.sk
+421 915 793 811

Číslo bankového konta:
SK20 0200 000000 7516949112